

12 RÖPIRAT.

Budapest 1882. október 15.

III. évfolyam

I. füzet.

Mikép küzdjünk?

Mióta az antisemitizmus árja hazánkban is nagyobb-nagyobb hullámokat vert, elvül tűztem ki azt magam elé, hogy nemcsak a nagyobb eseményeket, hanem a kisebbeket is megfigyelem.

Vigyáztam a zsidóságnak minden szavára, mindén tetteire, hogy következtetést vonhassak le belőle, és megelégedve mondhatom azt, hogy nem csalódtam.

Nem akarok ismétlésekbe bocsájtkozni, nem akarom azt részletezni, hogy a zsidóságra mindaz áll és szórói-szóra igaz, a mi már a röpiratokban is sokszor el volt mondva, — nem akarom azt vitatni, hogy a zsidóság már is nagyhatalom, mert hisz azt naponként látjuk, — hisz ennek egyik legnagyobb bizonyítéka ez a világhírűvé vált tiszta-eszlári ügy, mely a zsidók magatartását különféle alakban tüntette elő: nézzük e rajok nézve veszélyes helyzet paroxismusának pházisait.

1-ször. Kezdetben általános ijedelem s páni rettegés.

2-szor. A zsidó hatalom működése kezdetekor a szemtelen henczegés, — hogy mindez így úgy nem igaz.

3-szor. Az álhullávali fiaskó után az ismétli kétségbeesett ijedség, és mintegy elkeseredett szembeszállás a világgal, vagyis ahoz való készülődés.

Most végre 4-szer, az az alattomos öröm és megnyugvás mely bár még nem teljes, de mégis táplálja őket az a hiedelem, hogy ezen félelmes ügy idáig nagyobb baj nélkül játszódott le, — s a remény, hogy el tudják annak nem igaz voltát hitetni az ostoba gaj többséggel, s ők kerülnek ki belőle győztesen.

Ezen pházisok mutatják azt, hogy ők csakugyan hatalomnak tartják magokat a többi emberiség felett.

Ha jól figyelemmel kísérjük, azok is:

Mert van-e e földön népfaj, mely ily összetartással működjék?

– Nincs!

Igaz ugyan, hogy a többi emberiség nézete szerint helytelen, igazságtalan, sőt mondhatni gyilkos az ő eljárásuk, – de az ő szemekben és az ő nézeteik szerint nem, mert hisz mindaz amit ők tesznek, hitelvükön alapszik.

Nézzük most az érem másik oldalát; nézzük – lehetne-e ezen segíteni, elég erős volna-e az antisemitizmus ezen hatalom megdöntésére? Én azt hiszem, hogy igen; – de csak egy esetben, ha t. i. az antisemiták szervezkednének, vagy szervezkedhetnének, azon az alapon, de becsületesebb alappontok mellett, mint a zsidók, oly összetartással s egymáshoz oly testvéri szeretettel, mint ahogy a zsidók vannak szervezkedve.

Mert ha erős az ellenség, ez ellen csak erős és egyenlő fegyverzettel lehetne küzdeni

Igaz ugyan, hogy ha az antisemiták így szervezkedhetnének, – s ha még talán azt az elvet is kitűznék maguk elé, hogy a zsidóság ellen egészen egyenlő fegyverrel küzdenek, vagyis a talmud tanait fordítják ellenök, akkor ők borzasztóan feljajdulnának, és még jobban elárulnák magokat, ha ugyan elárulhatnák!

De lehető-e ez, egy más népfaj képes lesz-e erre? Valóban komolyan kell róla gondolkozni; én nem reményelem, életükkel és vérével kellene azoknak egymáshoz kötve lenni, kik ezt kezdeményezhetnék és kivihetnék talán évek múlva. – Bírálják meg az antisemita nevezetességek s cselekedjenek alaposan, mert különben „oleum et operám perdidit”: elébb-utóbb zsidók rabigájába görnyed a világ!

Bakonyi.

A megoldás módja.

Miként a kereszténységet a zsidóság, úgy – vagy ha az lehetséges – még jobban gyűlölöm én a zsidókat lelkem legmélyéből. Gyűlölöm őket pedig azért, mert a zsidóság a népek heréi, pióczái, poloskái, akik dologtalanul élnek a többi emberektől ezer és ezerféle álnok utakon elharácsolva javakon, véres verejtekükön. De gyűlölöm őket méginkább azért, mert erkölcsstanuk alapján oly rász, hogy lehetetlennek tartom, miszerint azok, akik ily erkölcsstan mellett neveltetnek emberekké: azok becsületes emberek, jó állampolgárok és

hazafiak lehessenek. Gyűlölöm őket, mint a dolgos méhek a heréket, gyűlöletem onnan ered és addig terjed mint ezeké!

Hány ezer példa szól bizonyítólag ezen tétellem mellett! Csak itt hazámban is hány, a zsidók által mindenükből kiforgatott és végínségre juttatott szegény család jajjai és könnyei teszik ezt megczáfolhatatlanná!

Csudálkozom rajta végtelenül, hogy az államhatalmak és koronás fők nem veszik – vagy talán nem is akarják – észre venni azon kimondhatatlan pusztításokat, melyeket népeik anyagi és szellemi hátrányára e vérszopó faj elkövet. Vagy talán azt gondolják, hogy egy koldussá tett nemzeten uralkodni könnyebb? Igaz, de az is igaz, hogy koldusok királyának és kormányzójának lenni nem nagy dicsőség!

A zsidóság előtt nincs semmi szent. Vallás, erkölcs, honszerlem rájnk nézve mind mellékes dolgok. Előttük az egyedüli, a minden, csr-k a pénz, ezért elárulják a hazát melyen élnek, a nemzetet mely őket testvéreivé fogadta; el a barátságot, a szerelmet; el még saját istenöket is!

A pénzgyűjtés módja az, mely őket minden becsületes ember előtt gyűlöltté teszi: mert ha már felhasználnak minden aljas utat és módot, hogy hitvány életüket szorgalmas munka nélkül tengessék: ne igyekeznének kincset kincsre halmozni. De a zsidóság minden tagja egy-egy zsugori is, mert a pénzszerzés célja a zsidó szövetségnek: világuralomra való juthatás!

A zsidóság a pénzgyűjtés céljából képes mindenre, uzsoráskodik, és miként hálózza be áldozatát, azt leírni lehetetlen, azt csak látni kell, hogy az ember fogalmat szerezen a raffineriájáról; – a zsidóság csal, lop, esküszik és bukik hamisan, meghamisítja a mértékeket, meg az élet fentartására szükséges étel- és italnemeket, – megjegyzem itt hogy a zsidó azért eszik kósert, hogy a többi népek számára készített hamisítványokból valahogy ne egyék vagy ne igyék, – mi által rendkívüli halandóságot idéznek elő a többi népek életében.

Ördögi céljaikat hogy könnyebben elérhessék, minden kigondolható raffineriával oda működnek, hogy a szegény népet a szeszes italok mértéken felüli élvezetére rá szoktassák, mert csakis így tudják könnyen bele sodorni az adósságcsinálásba, mely utón aztán mindenükből kiforgatják; de teszik ezt másrészt azért is, hogy rászoktatva a népet az ivásra, rászoktathassák a lopásra i's: melynél rendszeren a zsidók az orgazdák.

Minek soroljam fel tovább is e léha faj ocsmány bűneit? Ősmeretese az ő gonosz s aljas utaik széles e világon. Felesleges, külö-

nösen önök előtt bővebben indokolnom, miszerint a világtársadalmat e fekélyektől minden áron meg kell mentenünk, ha nem akarjuk azt hogy az összes kereszténység rabszolgájává legyen e polyp fajnak.

Ezen cikkem célja: indítványt tenni arra nézve, mely úton és módon szabadíthatnánk meg a kereszténységet – e poloskái: – a zsidóságtól?!

Indítványom – mely három részre oszlik – következő:

1-ször. Alakítsunk egy keresztény világtársulatot, teremtsünk egy óriási tőkét, melylyel képesek legyünk a zsidóság befolyását bármely téren is ellensúlyozni, a kereszténységet a zsidósággal szemben összetartásra buzdítani, s ott ahol annak szüksége mutatkozik: segíyezni. Ezen világtársulat bírjon minden államban fiók-, ez minden megye vagy kerületben helyi társulatokkal.

2-szor. Minden erőnkől törekedjünk oda, hogy mindazon államokban, ahol már a zsidók a kereszténységgel egyenjogúsítottak: ezen jog tőlük vétessék vissza, addig is míg a kereszténység végleg kiküszöbölheti őket maga közül, mert azt hiszem, hogy mindnyájunknak az a célja, hogy a zsidóság egy külön állam alkotására kényszeríttessék; hadd lássuk, hogy milyen mintaállam válik egy csupa gazemberekből álló nemzetből?!

3-szor. A zsidóságnak a kereskedés adja meg az alkalmat, – melyet már csaknem teljesen monopolizáltak – a nép kiszípolozására és a pénzgyűjtésre. A kereskedést minden áron vissza kell szereznünk tőlük; erre én csupán egy lehetőséget ismerek: állítsunk fel megyénként, járásonként és kerületenként fogyasztási egyleteket. Ezen egyletek hivatása legyen a keresztény népet minden néven nevezhető és lehető legjobb árucikkekkel a legjutányosabb árak mellett ellátni.

Ugyanezen egyletek feladata legyen a keresztény termelők terményeinek eladását is eszközölni, s így a termelőket a zsidók zsarolásai, a fogyasztókat pedig ezek hamisításaitól is megmenteni.

Jelszavunk legyen tehát:

El nem adni a zsidóknak semmit, nem venni a zsidóktól semmit, nem munkálni a zsidók földjeit, nem szolgálni zsidót.

Ha ezt megtartjuk, és a szegény népnek is lehetővé tesszük hogy megtarthassa: nem leend szükség zsidóüldözésre, mert mint a békák a kiszáradt tavat, úgy fogják a zsidók odahagyni azon vidéke vagy országot, a melyben indítványom szerint jár el velők szemben a kereszténység.

A zsidóság csak ott tenyészik burjánként, ahol dolog nélkül kényelmesen szipolyozhatja a nép vérének. De ott ahol ezt nem teheti, éppen úgy nem marad meg, mint a piócza a napra tett száraz deszkán.

Nagy munka vár reánk uraim! Egy 8 milliónyi szervezett és már megmérhetetlen kincsre szert tett bandával állunk szemközt, melynek még a sajtó egy tekintélyes része is kész köteles szolgája; ha ezekkel boldogulni akarunk, minden tehetségünket össze keli szednünk és a legerélyesebben össze kell tartanunk.

Államokat, trónokat felforgatni s megváltoztatni könnyű; de a test minden rétegén és rétegében elterjedt élősdiektől a testet megtisztítani nehéz.

Azért is lelkem legőszintébb hangján kiáltom: „Éljen a drezdai antisemita kongresszus! Éljen annak minden egyes tagja! Éljenek a keresztény népek emez uj megváltói!

Ők voltak az úttörők, ezen felette fontos ügy apostolai!

Nyíregyháza.

Mikecz József

okleveles jegyző és író, írói néven

Demosthenes.

Németországi antisemita gyűlések a kongresszus után.

Még mielőtt a drezdai kongresszuson résztvevők oszladozni kezdtek volna, Henrici Ernő a „Társadalmi birodalmi egylet” részéről a berlini „Bockbrauerei” helyiségeibe népgyűlést hívott egybe szeptember 14-kének esti 8 órájára. E gyűlésre a berliniek Simonyi Ivánt és e füzetek szerkesztőjét is erősen invitálták; ezek azonban meglegedve egyelőre a drezdai sikerekkel, a szíves meghívásnak ezúttal nem felelhetek meg. Ónody Géza azonban néhány magyar társával a berliniekkel együtt tovább utazott Berlinbe, a most emiitett népgyűlésen részt veendő.

Ezen népgyűlésnek lefolyását, a melyen mintegy ezer főnyi közönség volt jelen, s a melyen Solymosi Eszter arczképe szinte ki volt állítva, a „Neue Deutsche Volkszeitung” következőleg írja le:

Dr. Henrici fejtegetései, melyek ama valódi lelkesedéstől voltak áthatva, a mely a személyi oldalt egészen háttérbe szorítja s egészen az ügy érdekét emeli ki, szívből jöttek s utat találtak a hallgatók szívéig. Azon nemes férfiú szerénységgel, a mely a valódi léleknagyság jellemző vonása, hangsúlyozta Henrici, hogy a drezdai kongresszus nagy sikere valamennyi ott jelenvolt küldöttnek azon versenyző törekvéséből magyarázható meg, hogy mindenki csak azt kereste mi közös van a

különböző irányzatokban, s nem a mi azokat egymástól elválasztja. És ez nagyszerűen sikerült. Az érdem, egyenesen klasszikus és az alakra nézve tökélyre vitt módon a minden antisemita előtt közös alapnak kifejezést adni, Stöcker udvari lelkész urat a legteljesebb mérvben illeti meg. Az általa szerkesztett 8 tétel a kongresszus teljes ülésében egyhangúlag lett elfogadva, minekutánna előbb egy bizottsági ülésben a tervezeten némi csekély változtatások tétettek, a melyek javításoknak tekinthetők, mivel mindazt mellőzték, a mi az ellenfelek részére a jogosultságnak még csak színét is nyújthatták volna azon állításokra nézve, mintha a zsidóellenes mozgalomnál vallásüldözéstről lenne szó – Szónok legnagyobb örömmel üdvözli azon körülményt, hogy azon tetterős berlini bajtársak, a kik a kongresszuson annyira kitüntették magukat, ma is megjelentek itten, s ezáltal az ellenfelek előtt is világos lesz, hogy az antisemita mozgalom fő képviselői a német birodalmi fővárosban megegyezésre jutottak, s ezzel a sikeres működés lehetősége meg van adva. Szónok ezután felolvassa Istóczy Győző velős manifestumát, a mely a kongresszus második napján lett elfogadva, és sajnálatát fejezte ki a fölött, hogy nem volt lehető azt egyidejűleg a „német reformegylet”-hez és a „német népegylet”-hez is juttatni. (Henrici a manifestumot Drezdában magának lemásoltatta, a mit mások is megtehettek volna, ha szemesebbek – Szerk.) Mert a fölött nincs kétség, hogy a három nagy népgyűlésen eszközlött közös demonstráció kétségkívül hatalmas hatással lett volna. Rövid szünet után szónok Ónody magyar küldöttnék adja át a szót, a ki a gyűlés nagy figyelme mellett egy darabot olvasott fel nemsokára megjelenendő azon művéből, a mely a tiszta-eszlári rituális gyilkossággal s ehhez hasonló esetekkel foglalkozik. Mivel Ónody úr a német nyelvet nem bírja tökéletesen, 10 percz múlva a kéziratot továbbolvasás végett átadta Dr. Amann-nak. A gyűlés feszültséggel kísérte az érdekes részletes leírást, s a szerző és felolvasó urakat élénk tetszéssel jutalmazta.

Másnap, pénteken, Stöcker udvari lelkész terjesztette elő jelentését a drezdai antisemita kongresszusról, keresztény-társadalmi pártjának gyűlésén. A tágas egyleti terem a legutolsó helyig telve volt. E gyűlés lefolyását ugyancsak a „N. D. Volkszeitung” következőleg írja le:

„Minekutánna Stöcker arra utalt volna, hogy midőn azon eszme megpendítettett, hogy a zsidókérdés egyszer nemzetközi szempontból egy congressuson beszéltessek meg, inkább bizalmas megbeszélés mint tulajdonképi kongresszus lebegett az ő szemei előtt, így folytatá: „Az mindenesetre áll, hogy szükség volt egyszer már ezen fontos kérdés fölött nyilatkozni, hogy az egész mozgalom a felfogás különbözősége és némely hevesvérű elvbarát túlzásai miatt tönkre ne menjen; mert az világos dolog, hogy minden politikai mozgalom csak mérsékelt czélok és meggondolt vezérllet mellett vitethetik jó végre.” (Nem állhatjuk meg itt azt a megjegyzést, hogy a mi felfogásunk szerint a mozgalom ellenkező irányban is fenyegetve volt, határozatlansággá fajuló meggondoltság által a jogosult követelmények felállításában „egy kicsit” mikor nagy „szerénység” által, az akkor való diplomatizálás által a mikor harczirol volt a szó, úgyszinte a felelősségtől való félelem,

a népszerűség túlbecsülése, a mindenkinek szépet tenni akarás s végre és pedig nem utolsó helyen, benső valótlanág által. – A „N. D. Volks-Zeitung” szerk.) Ezután érinté azon eltéréseket, a melyek a zsidókérdés kezelése körül a kongresszuson kifejezésre jutottak. „Ezen eltérések egy része helyi természetű volt, a mennyiben Ausztria-Magyarországban oly népgyűlés, a melyen a „zsidó” szó csak érintetik is, a lehetetlenségek közé tartozik, míg mi a zsidókérdésnek szabad tárgyalásához vagyunk szokva. S azért Istóczy manifestuma, noha sokban jó és találó, mégis inkább más államok viszonyaira mint a miénkire alkalmazható. De voltak elvi természetű eltérések is. E részben az eltérések a vallási és a politikai felfogásban nyilatkoztak.” Stöcker udvari lelkész úr felfogása szerint az ókori és az újkori zsidótörténelmet csak úgy lehet megérteni, ha bibliai álláspontonra helyezkedünk. Az olyan jelszavak mint: „a zsidókat valamennyi kultúrállamból ki kell szorítani,” nem férnek össze ezzel a bibliai nézlettel, de nem is egyeztetetők össze a humánus, a nemzetközi szemponttal, s a jelenben kivihetetlenek. „Én – így folytatá – a ker. társadalmi pártot mindig arra oktattam, hogy ne törekedjék utópikus czélokra, hanem csak arra, a mi a lehetőség körében fekszik, s ez után már sokat elértünk; a zsidósajtó ma már egészen más mint volt azelőtt, (Nem igen vesszük észre! – Szerk.) a zsidóbefolyás hanyatlott és sok zsidó már visszavonul a közélettől. Nincs kizárva az, hogy a zsidók, a növekvő mozgalom által indítva, egyszer még okosak lesznek. (A tudósítás itt „kétélyt kifejező felkiáltások” - at jegyez fel, a melyekhez mi teljes szívünköl hozzájárulunk. – A „N. D. Volkszeitung” szerkesztősege.) Hova is mennének csak a zsidók? Minden nemzet jól meggondolná, befogadja-e az egész világ zsidait. Az az egy mindenestre sajtó szerű dolog, hogy a szentírásban is meg van jövendőlvé, hogy a zsidók töredékei még egyszer összejönnek és országukba visszatérnek: ebben az ítéletben a legszélsőbb antisemiták összetalálkoznak Isten prófétáival; csakhogy amazok e czélt törvények útján akarják elérni, a próféták pedig azt mint Isten akaratát tüntetik föl. (A mi felfogásunk szerint ebben nincs ellenmondás. Már ugyan hogy teljesedjék be Isten akarata máskép, mint hogy a népek az ő eszközei? – A „N. D. Volkszeitung” szerk.) – A drezdai kongresszusnak az a két nagy előnye van, hogy egyszer ezen két irány egész világossággal és nyíltszívűséggel kifejezésre jutott, és hogy az elfogadott tételekben egy közös alap teremtetett.” E 8 tétellel szoros kapcsolatban szónok ezután még mélyebben beleereshkedik a zsidókérdésbe. Egy ily tisztán mammonisztikus befolyás, a minót a zsidók itt gyakorolnak, a lehető legveszélyesebb, a melyet egy nemzet se tűrhet a nélkül, hogy tönkre ne menjen mellette. A kérdést nemzetközileg kell felfogni, mert a zsidók ugyan mindegyik nemzet előnyeit élvezik, e mellett azonban mégis bizonyos mértékig maguk között egy láthatatlan nemzetiséget képeznek, s épen ez által lesznek veszélyesekek a népekre nézve. Azért mindenekelőtt részünkről feladatunk, hogy szorosban ragaszkodjunk a kereszténységhez és nemzetiségünkhöz, mi által ha azonnal nem is fogjuk előidézni a kérdés azonnali megoldását, de legalább félelmisségét elveszjük. Az élénk helyeslésben, a melyben az előadás részesült, azok is résztvettek, a kik noha a szélső irányt követik (Helyesebben szólva: az igaz, tisztavérű antisemiták. – Szerk.) a gyűlésen jelen voltak.

A berlini „Német népegylet” szeptember 22-én tartotta a kongresszus utáni első gyűlését, a melyen daczára annak, hogy egyide-
 üleg más négy nagy gyűlés is tartatott, s az eső szakadott, mégis több
 mint ezer hallgató gyűlt egybe. Ezen gyűlésen Dr. Förster Bernát,
 az egylet elnöke, és Liebermann v. Sonnenberg a „N. D.
 Volkszeitung”
 szerkesztője tartottak antiszemita előadásokat.

Ez előadások lefolyása a most nevezett lap szerint a követ-
 kező volt:

Dr. Förster szót emelt a következő tárgy fölötti előadásra: „A
 zsidóellenes mozgalom végcéljai.” Élénk tetszéssel üdvö-
 zöltetve, szónok kifejtette, hogy mindenekelőtt az a feladat, hogy a
 mintegy három év óta minden német kedélyét átrezgő zsidókérdés vég-
 céljait határozottan kijelöljük. Nem lehet semmi rosszabbat egy ember
 ténykedéséről mondani, mint azt, hogy neki nincsen célja. Az an-
 tisemiták végcélja csak az lehet, hogy a keresztények a zsidókkal vég-
 leg tisztába jöjjenek. A zsidóságnak mint ilyennek a ker. kultúrán belül
 nincs helye; nem lehet őt elismerni, még csak tűrni sem, legfőlebb igno-
 rálni. (Helyeslés.) A ki előtt ez a cél nagyon messzemenőnek, nagyon
 is „fanatikusnak”, nagyon is „szélsőnek” tetszik, azzal a zsidókérdésben
 semmi dolgom, – az ilyen ember nyilván nem tudja mit akar. Az ellentét
 a két népcsoport közt az egymástól egészen elütő jellemű nyugszik.
 Hogy ez az ellentét ki nem egyenlíthető, a legutóbbi évezredek
 története bizonyítja: árja idealizmus és zsidó materializmus, kereszténység
 és mozaizmus, – egy ily ür fölött nem vezet híd. Ha már egyszer e fölött
 tisztában vagyunk, akkor azon utak és módok fölött is képesek leszünk
 tisztába jönni, a melyeket ezen kérdés megoldásánál választanunk kell. Itt
 egész határozottsággal vagy az egyik vagy a másik oldalra kell állani;
 ingatagság és határozatlanság a legrosszabb dolog és semmit sem segít.
 Egy oly ügyről van a szó, a melynél komolyabban, egy oly harcról, mely-
 nél szentebbet gondolni sem lehet: kultúránk és ker. vallásunk megmenté-
 séről. (Viharos tetszés.) Azért a harcot teljes elszántsággal „kell vívnunk.
 A nemzeti lét vagy nem-lét kérdése forog szóban; mert ha nem sikerül a
 zsidóságot mint ilyet, t. i. amint ma fenáll, nemzetünkben kiválasztani, akkor
 az pusztulás veszélye nincs messze. Már most a választások előtt fel kell
 állítani az alternatívát: vagy, vagy? Nyugodtan, de mégis a legnagyobb
 érélyvel kell azon célra dolgoznunk, hogy nemzetünket a zsidóságtól meg-
 szabadítsuk. (Élénk helyeslés.)”

Ezen előadás után Liebermann v. Sonnenberg emelt szót.
 előadásának tárgya volt: 1) Visszapillantás a drezdai anti-
 semita kongresszusra és 2) A berlini antiszemita állása a legkö-
 zelebbi porosz országgyűlési választásokkal szemben. Szónok így kezdé:

Daczára a liberális sajtó leghevesebb erőfeszítéseinek, hogy az anti-
 semita kongresszust már előre mint államveszélyest gyanúsítsa, daczára
 azon hamis híreknek, hogy a szász kormány egy állítólagos tilalmazó ren-
 deletet bocsátott ki ellene, – a kongresszus mégis létesült és pedig meg-
 leheős szabad modorban. Hogy a fölött egyáltalán rendőrileg felügyelve
 lesz, mi szintoly jól tudtuk mint a liberális lapok, és mégis ez a „felügye-
 let” oly módon történt, hogy alig lehetett azt észrevenni. Eleinte a kon-
 csak úgy volt tervezve mint a vezetők bizalmas értekezlete, s azért

bizalmasak voltak a kibocsátott meghívók is. S valóban a dolognak jobban is megfelelő lett volna, ha először csak kevés oly férfiú, a ki a mozgalom legelső soraiban áll, jött volna össze, s csak azután hivatott volna össze egy kongresszusszerű összejövetel, mint tüntetés kifelé. Mivel ez nem történt, én csekély reményekkel mentem Drezdába; de meg kell vallanom, hogy minden várakozásom messze felülmúlva lett. Szeptember 11-kén kezdődtek a tulajdonképeni tárgyalások. Először is a mindnyájunk által ismert és daczára minden véleménykülönségnek nagyrabecsült udvari lelkészünk Stocker úr terjesztett elő több kitűnően fogalmazott tételt. Megvitatásuk egy bizottságra bízott. Az általános elvi vitáknál, a melyek erre következtek, világosan kitűnt, hogy az antisemita mozgalomban két irányzat van, a melyek noha ugyanazon czélt tartják szemük előtt, mégis annak elérésére részben különböző utakon akarnak járni. A szélső irányzat, a melyhez a jelenvoltak túlnyomó nagy többsége tartozott, azon nézetben volt, hogy a zsidóság elleni küzdelem lehetőleg ment maradjon vallási motívumok belevegyítésétől. A kérdés vallási oldala csak akkor vonathatik bele a mozgalomba, ha a zsidók a mi egyházunk ügyeibe merészelnek nyúlni; (Felkiáltások: Hisz azt teszik!) ez esetben persze lelkészeinknek nemcsak joguk de kötelességük is, ebben előharczosainknak lenni. A tulajdonképi zsidókérdés, hogy Henricink kifejezésével éljek, államjogilag oldandó meg. Továbbá a vita folyama alatt egy bátor férfiú lépett föl, De le Roi prédikátor, a ki a mély meggyőződés hangján azt kísértette meg bebizonyítani, hogy eljött az az idő, a midőn minden zsidót Egyiptomba kell vezetni. (Közbekiáltás: Ki fizeti meg az útiköltséget?) Uraim, legyenek meggyőződve, ha ezen áttelepítés csakugyan meglenne, az útiköltségekről majd csak gondoskodnánk; a legszegényebb ember is hozzájárulna filléréivel. – Ezenkívül az első nap még felolvasásra került Istóczy Győző magyar országgyűlési képviselőnek velős nyelvezettel szerkesztett magvas manifesztuma, a mely nemsokára az önök kezeihez is fog jutni; ezen manifesztum nekünk azt a meggyőződést szerezte, hogy a mi határainkon kívül is vannak férfiak, a kik az egyiptomi csapások e leggonoszabbikát nem akarják tovább túrni. A manifesztum némi módosításokkal másnap elfogadtatott. Legörvendetesebb dolog volt a tárgyalásoknál az, hogy daczára a napfényre jött véleménykülönségeknek egyes kérdésekben, a földolokban mégis nagy egyértelműség éretett el. A tárgyalások egész menete, a jó és igaz ügy iránti őszinte lelkesedés által volt áthatva, s minden oldalról azon élénk óhaj nyilvánult, mindattól tartózkodni a mi bennünket elválaszt, s mindabban egyetérteni a mi bennünket egyesít. A kongresszus legfőbb vívmányai természetesen ama bizalmas értekezletekben érettek el, a melyek a vezetők között tartattak, a melyekről azonban önöknek könnyen érthető okokból semmit sem közölhetek. Csak azt az egyet lehet s kell is önöknek megmondanom, hogy t. i. Chemnitzben egy központi pénztár alapított. Jegyezzék meg önök kérem Schmeitzner Ernő ottani kiadókönyvkereskedő címét, s küldjék oda adományukat a jó ügyért. Sikerek kivívásához pénz szükséges. Nem szükségesek ide milliók, amint ezek az „Alliance Israélite „-nek rendelkezésére állanak.

Ezután szónok előadásának második pontjához ért, a melyben kifejtette, hogy az antisemita kongresszus határozatainak fogamatot szerzendők, Két út választandó. 1. A törvényes önségély útja 2. A törvényhozás útja. törvényhozás útján a zsidóemancipáció eltörlését kell elérni töreked-

mink Ez azonban csak úgy lehetséges, ha oly férfiakat küldünk a törvényhozó testületekbe, a kikben megvan a bátorság, erre a kezdeményezést megragadni. A törvényes önségély a zsidók teljes elszigetelésében áll. Ne közlekedjetez zsidókkal, ne adjatok el semmit zsidóknak, ne vegyetek semmit zsidóktól, szüntessétek meg a zsidó lapokat, vagyis szigeteljétek el a zsidókat a kereskedelemben szintúgy mint a társadalomban; ha nálunk se társadalmilag szerepet nem vihetnek, se pénzt nem kereshetnek, akkor maguktól elmennek közülünk. (Viharos helyeslés és éljenzés a szónokra.)”

Ezen gyűléseken kívül a legújabbán kiváló szerepet játszani kezdő zsidó-hittérítő prédikátor De le Roi is tartott egy érdekes előadást szeptember 19-kén a keresztény-társadalmi egyleti épületben. Előadásának tárgya volt: A zsidókérdés jövője a szentírás és a történelem megvilágításánál. E gyűlés lefolyása a következő volt:

Minekutána Beck úr a gyűlést megnyitotta, az előadó úr élénk színekkel ecsetelte a zsidók rut oldalait az ősidóktól fogva egész a legújabb időkig, s példákkal világította meg, miként szenvednek a különféle osztályok a zsidóság nyomása alatt. A zsidók emancipációját szónok csak úgy tekinti mint az evangélium ajándékát azok részére, a melyre azonban magukat érdemtelenségnek mutatták. A zsidókérdés gyakorlati megoldására De le Roi úr indítványozza, s e mellett Mózes 5-ik könyvére támaszkodik, hogy a zsidók Egyiptomba száműzessenek; ez az ország azonban csak állomásképpen tekinthető, s ha a zsidók ott megtisztultak, Palaestina-ba fognak vonulni, hogy ott saját királyt válasszanak. – Az erre következett vitatkozás folytán Langerheincke tanár az előadó iránt teljes elismerését fejezi ki, de kifejti, hogy az előtte szóló eszményi nézetei mégis nehezen vihetők keresztül a gyakorlatban. Mindenelőtt ő nem érthet egyet abban, hogy a zsidókérdés a vallási tért érintse. Hemmer superintendens úr egy határozatot indítványoz, a mely szerint a Palaestina gyarmatosítására nézve fenálló angol társaság felhívandó, hogy a zsidóknak pártját fogja, s nevezetesen azoknak Egyiptomba telepítését az angol kormánynál szorgalmazza.

Végül De le Roi lelkész felkérte, hogy a más véleményrűekre nézve is érdekes előadását később egy másik városrészben is ismétlje.

Mielőtt Berlint elhagynánk, meg kell még emlékeznünk a „Centrumpárt berlini egyletének” szeptember 12 kén tartott gyűléséről, a melynek „A zsidók emancipációja” képezte egyik érdekes tárgyát.

Az előadó Müller E. úr mindenelőtt az 1848-ik év következményeit világítja meg szokott ügyességével, a mely évnek köszönik a zsidók tulajképen egyenjogúsításukat, és számos tény idézése mellett kifejté, hogy egy fenálló, a zsidók pártcéljai által befolyásolt törvény ellen ugyan nehéz küzdeni, hogy azonban nemcsak ama szellem miatt, amely ama törvényekbe lassankint beszivárgott, hanem minden többi állampolgár érdekében is a lankadatlan küzdelem szükséggé vált. Szónok még különösen megemlékezett a nemet büntetőtörvénykönyvről, Lasker úr „dicső művéről”. (Épen mint nálunk a Csemgje. – Szerk.) A zsidóknak tulajdonképen nem is lehet rossz néven venni, ha az egyenjogúsításnál, egyenlőségnél sat. még többet kívánnak, mert hát ez már fajukban, vallásukban fekszik. A mostani viszonyok között a zsidók emancipációját egyszerűen eltörölni nem elég:

az egész törvényhozást alapos revízió alá kell venni. Újra hathatós törvények alkotandók, melyek a csalárd bukást, a spekulációkat, sat. igazságosan büntetik. Az antisemiták kivételi törvényeket követelnek a zsidók ellen, s miért ne? Hisz a jezsuiták, valódi németek ellen is alkalmazásba hozták azokat.

A berlini gyűléseken kívül számos más városban is tartattak a kongresszus folytán antisemita gyűlések, a melyek közül kiemeljük a drezdai gyűlést, a melyen Pinkert-Waldegg egy igen érdekes előadást tartott „A pénzes zsáknak a zsidók által proklamált uralma” fölött. Chemnitzben pedig a kongresszusi állandó bizottság ügyvivő tagja Schmeitzner Ernő, mint az ottani reformegylet elnöke, ezen egyletnek szeptember 25-kén tartott s igen látogatott gyűlésén beszámolt a kongresszus működéséről.

E helyütt megjegyezzük még azt a fontos körülményt, hogy a drezdai zsidóellenes kongresszus állandó bizottsága Chemnitz város hatóságánál mint „Personenverein ohne Statuten” (Személyek egylete alapszabály nélkül) szabályszerűleg bejelentetett, s most, mint a hatóság által elismert egylet legalizálva van. A szász egyleti törvény szerint ilyen alapszabály nélküli egyleteknél csak az egylet képviselője jelentendő be, aki a jelen esetben tudvalevőleg Schmeitzner Ernő kiadókönyv kereskedő Chemnitzben, a ki egyúttal az egylet pénztárnoka is,

Íme, ilyen szabadság uralkodik nem – Magyarországon, hanem: Német országon!

Az északamerikai Egyesült-Államokból.

1882. szeptemberhó.

A mennyire fellármázta a ravasz zsidóság az ó és új világot csak egy-két hó előtt is, épp oly mélyen hallgat ma a „poor Russian refugees” szánandó helyzetét illetőleg. Oka e mélységes hallgatásnak a könnyen előreláthatott felsülés képtelen vállalatukkal: a zsidó gyarmatosítással. Hogy mi célja volt e hűhónak, azt kitalálni felettébb nehéz dolog. Én azt hiszem, hogy némely „bratwurst”-zsidó fejében termett meg e zöld eszme, a mihez még hozzájárulhatott Oliphant úr vaksága, melylyel meg akará győzni önmagát és a világot arról, hogy a zsidó is képes, tud és akar dolgozni, ha kezébe adják a módot és eszközöket. Erről a nagyszájú Oliphant úrról – úgy futtában megjegyzem, miszerint az orosz zsidóságnál komolyan el volt terjedve a hír, hogy ő a valódi, a régen várt Messiás. Ez tény; tudom a zsidóbetűs lapokból.

A zsidókkal érintkezésben levő népek igen jól tudják gyakorlatból, hogy a zsidó soha sem bírható rá semmiféle dologra. Lehet, hogy a gazdag „haladó” zsidók népüket kellőleg nem ismerék; különben nem érthetnők telepítési rögeszméjüket. Bővebben e tárgyat más helyen beszéljük meg, ahol alaposan kimutatjuk a Talmudból, miszerint a zsidónak nem elve a munka; itt csak röviden súgjuk meg a netán kétkedő keresz-

tényeknek: főleg pedig a zsidóbarátoknak, amit „izraelita polgáriasaik” Peszakh ünnepükön (húsvét) a zsinagógában oly kegyesen zengedeznek. Ez ájtatos hymnus így hangzik:

לגולל אבן צמתני
כאר חיי צמתני
לא ידעתי נפשי שמתני

(olvasd): *Legollel even czimmesatni,
Beér khajjaj czimmaszni,
Lo jódalatti nafsi szómaszni.*

(Magyarul:) Kő hengerítésre (törésre) vagyok kárhozható (t. i. Egyiptomban), bányában (gödörben) enyészik életem, munkára vagyok kényszerítve, melyhez nem értek.

Hát biz a földműveléssel úgy van a zsidó: ehhez sem ért. De meg képzelhetlen valami is az, hogy „Izrael” dolgozzék; hisz őt az ő kedvese (így káromolják istent ugyanazon hymnusban,) földmagasztalá, elkülöníté a pogányoktól, mint csöppöt a csöbörtől; őt a népek díszévé tette, stb.

Igaz, e helyen az amerikai zsidóságról kellene értekezni; mivel azonban teljes szélcsend állott be ügyeinkben, csak egy szóval akarom érinteni az Eszterházy-féle szédelgést, azután a zsidóság általános ügyeit szándékozom bonczolni, mint a mely sokkal fontosabb hazánkra, s az olvasó közönség érdekeihez sokkal közelebb áll.

Olvasott a magyar közönség bizonyosan egy, a magyar kivándorlókat telepítő és Eszterházy Pál névleges felügyelete alatt álló részvénytársaságról. Nekik állítólag 100,000 dollárnyi tőkájük van, ezen földeket vásárolnak be, összefogdosnak néhány (akár magyar akár nem-magyar) bevándorlót, s földjeikre telepítik olyanféle rabszolgául, hogy ezek kényszerüljenek ama földeket egy bizonyos idő lefolyása alatt bemunkálni, belőle élni, s azokat megváltani. A ki ismeri a viszonyokat, az egyszerre belátja hogy ez képtelenség még az esetben is, ha a társulat őt marhával, szerszámmal, vető maggal és készpénzzel látná is el; mert arról álmodni sem lehet, hogy egy ember az első két éven képes legyen földjét kitisztítani (erdőt kiirtani), a földet bemunkálni és még termelni is, úgy hogy abból már a harmadik éven megélhessen. Akik belekapnak, elpusztulnak, elvesznek.

E társulat áll néhány gazdag speculánsból; és pedig az egyik egy gőzhajódnál tulajdonosa (vagy talán csak ügynöke), egy másik valami vasúti igazgató; ezekkel társulva van néhány vagyonos zsidó, s hogy legyen valami varázsszal a magyar kiköltözőkre is: igazgatónak megtették jó hangzású neve miatt Eszterházy Pált. Ez az úr gróf, de hogy a család melyik ágából való? nem tudom, s nem is tartozik a dologhoz; env annyi, hogy anyagilag nincs fényes körülmények között, és innét van, hogy mindent megragad, ami valamit hozhat a konyhára. Finom gentleman, családos ember, de gyöngé testalkatú lévén, erősebb munkára képtelen, gozott mint írrok egy német lapnál, majd utazó ügynök volt ugyanott, másolgotott. Nem fogtam volna e dolgokat szellőztetni, ha nem tudnám, hogy ez a gentleman nem egyéb mint pictus masculus, vagy amolyan fügefalevél a zsidó szemérmertlenség elfödésére. Mögötte van a zsidóság egész jerichói tábora elrejtőzve, s onnét revolvereznek szerte a világba. Nem árt azért a nagy mumus háta mögé tekinteni, s látni, hogy honnét jön ez a nagy puffogatás? Hát bizony ott egész zsidó pakk tanyáz, és ezek csábítják szegény földieinket ki Amerikába. Amint egyet megcsípnek, lepuftatják.

Eszterházy Pál uram tehát nem más, mint egy „Mögen Abróhom (Ábrahám paizsa; így hívnak egy zsidó könyvet); legyen elég róla egyelőre ennyit tudni.

Bámulva hallom, hogy a gyilkos sakterok ügyét egy magyar es két tót keresztény prókátor akasztá nyakába. Uraim, sok minden történt már századunkban, de ez a vadság megszégyeníti valamennyit. Tudják-e a szíves olvasók, hogy miként érhető e nagy zsidóbarátság? Megmondhatom egy szóval; ennek oka a mását nem látott tájékozatlanság a zsidóügyekben. (Ha csak ez lenne! – Szerk.) Aki a zsidót ismeri, az ellensége is, aki nem ismeri: barátja. – Mit kell tehát mindenek előtt tennünk? – Teremtenünk anti-zsidó irodalmat, hogy a zsidók gazdaságait minden oldalról leleplezzük. Első lépés erre a „12 röpirat” nagymérvű felkarolása. Fizessünk rá elő 5-10 példányban, s valahol csak egy címet találunk – ismerős vagy ismeretlen, kül- vagy belföldi, egy példányt megtartva, a többi füzeteket meg kell nekik küldeni, egyiknek az 1-sőt, másodiknak a 2-dikat, stb. Én e tekintetben ismét az elsők közé akarok jutni, s a mellékelt utalvány által ezennel 5 példányt rendelek meg ez új III. évfolyamból is. Jegyzők, tanítók, birtokosok ügynökséget vállalhatnak bizonyos százalék mellett (aki ügybuzgó, ingyen), s elad annyi füzetet falujában, a mennyit bir. Ily módon csakhamar ezrekre meend az elárúsított füzetek száma, míg a befolyó pénz tőkét alkotand a folyóirat öregbitésére és egy lap megindítására. Csak így fog terjedni a zsidók ismerete, s csak így fog a világ tudomást szerzhetni ama rut dolgokról, amiket a zsidók titokban és nyíltan üznek. Saját részemről én teljesen ez ügy szolgálatára bocsátandom összes erőmet, s ha a közönség pénzbeli támogatása ügyünknek lendületet adand, kész leszek leálcázásukra közreműködni. Majd látni fog ekkor a világ oly dolgokat, a minők léteztéről csak kevésnek van fogalma. Például ki hallott a „Toldosz Jesu” című, az eleven ördögök által dictait könyvről? Pedig áttehetnök magyar (itt-ott latin) nyelvre; nem hiszem, hogy a zsidók meg fogják köszönni! Ilyen a régi „Niczszakhon” is a többi között.

Rajta tehát, lássunk a dolgohoz: teremtsünk anti-zsidó irodalmat! A 3 prókátor úrnak addig is figyelmébe ajánlom a zsidók azon elvét, hogy minden hivatalnokot, ügyvédet, stb., ügyekezni kell megvesztegetni; aki nem hagyja magát, az Háman, vagy azt mondják rá: Khóli hannófel (törje ki a nehézség); הרוג = hórug (dögöljék meg, ölessék meg); רשע צורר יהודים = róse czórer Jehudim (a zsidók istentelen gyötrője). Oly zsidó, aki hitfele ellen tanúskodik az דם מותר – dam mutar (vogelfrei, kiönthető véru), קורע (széttéphető) כרג (mint a hal, azaz: korea kaddag, gazdátlan hal gyanánt széttéphető.) Továbbá az ily zsidó מוסר = moszér is (áruló; mert ואין לו המשפט hamispatem (nem szabad követni az ő ítéletüket), t. i. a zsidó óvakodjék a keresztények törvényszékét elismerni, stb. Jó lesz ha e pár szó a közönséget egyelőre tájékoztatja. – A ker. kormányokat pedig a mondott hymnusban imigy fenyegetik: „De tudjátok meg ti is zsarnokok, hogy a ti számos hadaitoknak is van át nem hágandó határa; minden rettentő hatalmatok daczára, a szétszóratás és elnyomatás sorsa titeket is elér (mint Pharaót), erre esküszöm nektek.” Egy reggeli imalukban pedig panaszoják Jehovájuknak, hogy már semmi tekintélyük

sincs a pogányok között, s ezért fejükre kéri isten atkát ily módon: Habitó beonjénu, ki rabbu makhovénu veczórosz le va venu. Khuszo Adonaj olénu beerecz sivjénu, veal tiseppokh kharonkha olénu: ki anakhnu ammekha b'né b'riszekho. El habbitó dal kevodénu baggójim. Vesikke- ezunnu k'tumasz hammido. Ad moszaj uzzekeha bassevi, vetifartekha bejad- czór? Orezo gevuratkho vekinatkho al ojvekho. Hemjevósú vejékhattu mig- gevurótom veal jimatu lefanekho telóoszenu, stb.« Azaz: „Tekints nyomo- runkra mert számosak szívünk fájdalmi és szenvedései. Bánj kegyes-en velünk isten száműzetésünk földjén, és ne önts ki haragodat ránk, mert mi vagyunk a te néped, szövetséged fiai. Isten tekints le (ránk), dicsősé- günk (v. tekintélyünk) alászállt (megfogyott) a pogányok között. És utálnak bennünket mint egy tisztátlanná lett nőt. Meddig (marad) még hatalmad száműzetésben (??) és dicsőséged (a jeruzsálemi templom) a zsarnok kezében? Ébreszd fel boszuló hatalmadat és buzgalmadat ellen- ségeid (t. i. a,keresztények) ellen, hogy gyaláztassanak meg és retteg- jenek hatalmukban. És ne kicsinyeld Ínségünket, stb.” Ennyit a viszontlátásig. (Mielőbb. – Szerk.)

R. A. Avellanus.

A pozsonyi események.

A múlt hó utolsó napjaiban Pozsonyban végbement antisemita tüntetésekről, a melyek, sajnos, tisztátalan elemek belevegyülése által hamarosan elfajultak, tudósításainkat az ott, Simonyi Iván főszer- kesztősége alatt megjelenő „Westungarischer Grenzbote” után fog- juk ismertetni, a mely lap, daczára a körülötte zúgott viharoknak, egy perczig se vesztette el a fejét, s az antisemitizmus tüzpróbáját kitűnően állotta ki.

Ugyanis Simonyi Iván kárhoztatta ugyan a közbejött sajnála- tos eseményeket, de még e viharos napokban is folyton hangoztatta lapjában azt, hogy a zsidókérdés t ö r v é n y e s megoldása szükséges, sőt halaszthatatlan.

Üdvözöljük ezért Simonyi Ivánt, a ki daczára annak, hogy a keztyűt csak pár hónappal ezelőtt vágta nyíltan a semitizmus sze- mei közé, már e rövid idő alatt is ügyünknek kiszámíthatlan előnyö- et szerzett. Múlt füzetünkben ismeretesek Simonyi Ivánnak a drez- ai kongresszus körüli érdemei, a mely érdemeket csak növelte az- zá, hogy a múlt hó vége felé lapjában a kongresszusi állandó bizott- ság pénztára részére gyűjtést rendezvén, ez oly eredménydúsnak tűnt ki, hogy pár rövid nap alatt 638 frt 75 krnyi tekintélyes összeget küldött Simonyi a párt céljaira Chemnitzbe Schmeitzner Ernőhöz.

A „Westungarischer Grenzbote” példájából is kitűnik az, hogy minő hatalom a sajtó valamely ügy szolgálatában!

Tehát a pozsonyi események lefolyása, – a mely felette tanulsá- gos példa arra nézve is, hogy a nagy népmozgalmak lavináját minő kis

hóphehely legurulása képes előidézni, – a „Westungarischer Grenz-te” mint leghitelesebb kútfő nyomán a következő volt. E lap szeptember 28-iki száma így ír:

„Estéli zene». (Szerenád.) Tegnap este 7% órakor Magasig László, dr. Bugel Eduárd, Schneidhofer Mihály, Albrecht Rudoll és Somogyi K. uraknak az itteni hadastyán egyesület zenekara által esteli zene adatott, s a nevezett uraknak a zenekar a legbensőbb köszönetét fejezte ki azért, hogy csak az ő lankadatlan törekvésüknek köszönhető, hogy az „Első pozsonyi nősegélyző jótékony egyesület” létre jött. A midőn a zenekar a nevezett urak lakása elé vonult, az azt kísérő közönségből folytonosan e kiáltások hallatszottak: Éljen Istóczy, éljen Ónody, éljen Scharitzer, éljen Simonyi és éljen Okolicsányi!

A kíséret több száz főre nőtt, a mely $\frac{1}{2}$ 10 óra felé, minekutána a hadastyán-zenekar haza felé indult, a megyeház-térre vonult, a hol már sajnálatos kihágások mentek végbe. A Frankl-féle és Leitersdorfer-féle házakban minden ablak bedobáltatott; kőhajítások által Kuglmann rendőr is sérülést szenvedett füle mögött, de végre sikerült Beck tollnok, Bachó biztos és Schwingschlögel felügyelő erélyes fellépésének több rendőr támogatása mellett a tömeget este $\frac{1}{4}$ 11 óra körül szétoszlásra bírni. Három letartóztatás történt, de az illetők nevüknek és lakásuknak bemondása után szabadon bocsátattak.

S z e p t e m b e r 29.

Nagy zsidó-kravall. – Tegnap este 7 óra felé egy kis csoport ember gyűlt össze a halpiacson, s folytonos éljen Istóczy, éljen Simonyi kiáltások között a zsidó-utcán végig vonult. A tömeg mindig nagyobb lett, s egyesek néhány ablakot bedobtak. Ezen utca egyik házában egy zsidócsalád a sátorban ülte a sátoros ünnepet. E zsidók, mikor a lármát hallották, mindent ott hagytak, és a pinczébe menekültek, az ajtaját pedig bezárták. A tömeg, mely e közben több száz főre növekedett, aztán a vármegyeház-térre ment, a honnét azonban a városi rendőrség által nagy erőfeszítések után a „Kreuzpater” felé visszaszorított. A már izgalmas tömeg ott maradt 8 óra feléig; ez idő alatt azonban egy második embertömeg gyűlt össze a rendőrség háta mögött, az úgynevezett Istóczy-sétatéren; e két népcsoport azonban a vármegyeház térnek a rendőrség által való elzárása által egymástól elváltan tartatott, míg daczára a tett intézkedéseknek nem lett többé lehető a két tömeg egyesülését megakadályozni. Az egész tömeg erre a Kisfaludy-utczába nyomult az ottani zsidó ima- s iskolaház elé, s annak ablakait s ajtait kövekkel bombázni kezdte. Innét a tömeg a kapuczinusok előtt elhaladva, a zsidó-utca ellen nyomult, útközben odáig ablakokat bezúzva s nagy, sőt járdái köveket is az üzlethelyiségek ajtajaira hajítva, míg a zsidó-utca bejáratánál a „Kreuz” korcsmánál a zenebona tetőpontját érte el. Mint a jégeső hullottak itt a kövek az ottani házak ablakaira; gázlámpák zúzottak össze, boltajtók tépettek ki, kirakatok bontattak le, ezek darabjait az ablakszárfákra hajigálva, a melyek néhány az útszára is esett. Egy háznak egyik második emeleti ablakából egy sörös kancsót dobtak le, mi által a tömeg még jobban fel lett izgatva, mert az csak olaj volt a tűzre, s a pusztítások nagyobb, a zenebonoda veszélyesebb mérveket öltött, míg, tán szerencsére, a várut és a széles lépcső

felé katonaság jött szuronyszegezve, s az összegyűlt közönséget közbe fogta. Az összeütközésnél, a melynél a polgári elem megfutamodott, nem történtek ugyan sebesülések, azonban az összezapásnál megmagyarázhatatlan módon néhány föltűzött szurony eltört. A 36 főből álló s egy főhadnagy parancsnoksága alatt állott katonaság, a mely később elégtelennek bizonyult, megtisztította a tért a „Kreuzpater” templomig, s megszállotta a zsidó-utczát, a mely egy időre megtelt az ott lakó zsidókkal, minden közlekedést megakadályozva. Daczára a felállított katonaságnak, a mely igen tapintatosan viselte magát, az embertömeg visszavonulása alkalmával nem lehetett elejét venni annak, hogy további, noha gyérülő ablakzúzások elő ne forduljanak. Sok elfogatás és névfeljegyzés történt. Az embertömeghez nagy kontingenssel járultak a tanuló ifjúság és a polgárok is, kísérve nem kis számú női közönség által.

Beszélték, hogy különböző korcsmákban söröt és bort fizettek olyanok részére, a kik készeknek nyilatkoztak arra, hogy a zsidók ellen tüntetnek. Azt is egész bizonyossággal beszélték, hogy zsidó agents proocateurs, vagyis beugratok, a kiknek a kezük a dologban van és zsidók a legtüntetőbb módon szidták a zsidókat vendéglőkben és nyilvános helyeken, és kravallokra izgattak.

A tömeg végre széteszlott, a katonaság pedig Stankovits ezredes parancsára, a ki a városi rendőrséget a rend fentartására elégségesnek jelentette ki, elvonult. De a nyugalom csak látszólagos volt. A rendbontók összegyülekeztek a főúton és a Schöndorfi-utczában, s a széna-téren keresztül, bedobálva a zálogház ablakait, a Virágvölgy felé vonultak, a további utón minden házban ahol csak zsidók lagnak, az ablakokat bedobálva; így bedobálták Schenk lókereskedő, Ehrenwald és Kosenbaum lókereskedők házának ablakait.

Amint látszik, e közben már oly elemek is vegyültek közbe, a melyek az ablakbeveréssel nem elégedtek meg, hanem a házakba is benyomultak és holmikát czipeltek el; így az országúton levő s a „Fehér ökörhöz” címzett vendégfogadóba, a hol leszedték az ablakszárnyakat, az ágyakat és az ágyneműt az utczára dobták, a hol hamarosan minden holmi eltűnt. A menet a kereszt-utczába az Iritzer-féle serfőzdéhez nyomult, a hol valamennyi ablaktábla bezúzatott. A Fischer-féle pálinkafőzdében levő pálinkaboltosnak üzlete feltöretett, s minden, ami benne volt, összezúzatott s az utczára dobott, ugyszinte Srausznak pálinkás és szivaros boltja, valamint a virágvölgyi utczában egy rongykereskedőnek boltja is erőszakosan feltöretett, az abban volt készletek a tömeg közé dobáltattak, a tömeg minden darabot „éljen” és „hurrah” kiáltásokkal fogadván, a pálinkás hordók a kövezeten összetörték, az üveg-naskák és bútorok összezúzattak. Ez körülbelül fél egy óra körülig tartott, a mikor az embertömeg kisebb csapatokra oszlott, s Éljen-kiáltások között lassankint elszélyedt.

Kozsehuba városkapitány már korábban a kórházkaszárnyába ment és katonai segílyt kért; erről az állomás-parancsnok értesítetvén, ez a kérelemnek helyt adott, és $\frac{3}{4}$ 1 óra felé egy zászlóalj el is indult a Virágvölgybe, a nélkül hogy embertömeget talált volna, mert ez kisebb csoportban a schöndorfi utca irányában már visszavonult; ez idő tájt az utáskaszárnyában is vést fűjtak, s innét is mentek az előbbinek erősítésére csapatok. Mint. további részletről értesülünk arról

is, hogy egy zsidó a zenebona alatt a széles lépcső közelében revolverrel akart-lőni, de ez elvettetett tőle, ő pedig erre a tolongásban eltűnt. Még folyton történnék letartóztatások.

S z e p t e m b e r 30.

A városi tanács tegnap a kora reggeli órákban ülést tartott, hogy a zsidók ellen tervezett további kihágások megakadályozása iránti leg-sürgősebb rendszabályok fölött tanácskozzék. Ennek folytán az október 2-ki pozsonyi országos vásár elhalasztatott, s egyúttal intézkedés tété-tett, hogy a katonaság kora reggeltől estig s esetleg az éjen át a meddig szükséges, a város és a külvárosok egész területén patrouillirozzon, nép-csoportosulásokat elhárítson, s a kihágókat letartóztassa. Az egész hely-örség konszignálva lett a kaszárnyákban és készen áll. Végül a lakos-sághoz egy felhívás intézettel, hogy a rendbontástól tartózkodjék.

Az egész tegnapi napon a lakosság hangulata mindenütt igen iz-galmas volt. Az izgalom még tápláltatott a zsidók részéről elkövetett kihágások által, a kik a pusztulás helyét nézegető keresztényeket a leg-alávalóbb szidalmakkal, mint rabló, tolvajcsöcselék és más ily gyalázó szavakkal halmozták el zsidó nyelven, s irányukban szóval és hadoná-zással fenyegetéseket hallattak. Egy falusi tót embert, a ki a zsidó ut-czába tévedett s az összezúzott ablakokat fejcsóválva s e szavakkal: „Ale, ale” (De, de!) nézegette, egy falka zsidó megrohant, földre te-pert, s fejét beverte. Azután egy ház kapuja alá behúzták, ott össze-vissza rugdalták és ütötték, úgy hogy eszméletlenül hevert a földön. Szintúgy tegnap délután három deákot, a kik a kihágások színhelyét az iskola után megnézni mentek, hozzájuk siető zsidók megpofozták, s aztán azon ürügy alatt, mintha a deákok kravallt csináltak volna, a városhá-zára vitték őket, a hol azonban a vád alaptalansága kiderülvén, azonnal elbocsátva lettek. A tegnapi nap folytában szinte voltak kisebb népcso-portosulások és pedig délelőtt a haltéren s délfelé az első malomnál, a melyeket azonban az őrzáratok szétoszlattak.

A leghatározottabban beszélnek azt, hogy a zsidók pénzösszegeket osztottak ki, hogy ha már egyszer veszélyes zenebonákra került a dol-g, azok minél nagyobbak legyenek. Hogy az itteni zsidó lap, a „Press-burger Zeitung” azon indítványunkat, hogy egy polgárörség alakittas-sék, visszautasította, azt nevelésnek találja, mindenesetre jellemző és hasonlólag azt bebizonyítja, hogy nem bánnák, ha a dolognak véres kime-netele lenne, hogy az antisemitizmust rossz hírbe keverjék s az ellenfe-leket megfélemlítsék.

A „Westungarischer Grenzbote” számos esetet hoz fel a zsidók példátlan szemtelenkedéséről és kekkségéről a keresztények irányában akkor, mikor a katonaságtól védelmeztetve látva magukat, irhájukat biztosságban levőnek látták, – s aztán így folytatja:

A tegnapi nap délutánján és estéjén eszközlött elfogatások után ½8 óra felé a Mihály-utczában és a vármegyeház előtt újra egy megle-hető nagy embertömeg gyűlt össze és újra a stereotyp éljen Istóczy, éljen Simonyi kiáltások hallatszottak, míg a rendőrség a tért a publikumtól kiűrtetni törekedett, a Mihály-utca felől egy század katonaság jött, a mely a vármegyeháztéren állást fogtalt és az utcát a zsidó-utca fe-lől elzárta. Ily módon a tér lassan megtisztítva lett. Az e tájt lakó zsidók a járdára gyülekeztek és nézték a jelenetet. A visszavonuló tö-

meg erre állást foglalt a Viereimer-utca sarkán. Mivel az embertömeg az ismert kiáltások között a fönt felé vonult vissza, katonai részről intézkedés történt arra nézve, hogy a Schöndorfi-utca, a gabona-piacz és a Dürrmauthor-utca, s általában a nagyobb utcák félszázadonként és szakaszonként járassanak be, a mely rendszabály a zavargókat sakkban tartotta. Számos lármázó és rendezavaró fogatott el, köztük egy magyar földműves, a ki a katonaság ellen bicskáját használta fegyverül. Este ½10 óra felé a Schöndorfi-utca, a Mária-utca, a gabonater és a kereszt-utca, az országút és Pölln-utca kordonnal elzáratott s minden embercsoportosulás lehetetlenné tétetett. Mindennek daczára egy csapat excedensnak sikerült Tedesko L.-nek a Kisfaludy-utczában levő lakásába behatolni (Tedesko és családja már tegnap reggel elutazott), s ott fosztogatni kezdett; míg egy időben az Edl-utca sarkán levő vegyeskereskedés is hasonló sorsban részesült; a fosztogatók legnagyobbbrészt elfogattak; egyáltalán számos, közel 100 elfogatás történt. A városkapitány azon intézkedést tette, hogy minden érkező idegennek azonnal igazolnia kell magát. ½ 2 óra körül a nyugalom helyre lett állítva; az őrzőjáratok folytatták a szolgálatot.

O k t o b e r 1.

A tegnapi nap folyamán a város lakossága nyugodt volt; egyes elfogatások történtek. A zsidók folytatják a botrányok szándékos provokálását.

A városi tanács a belügyminisztérium által kiküldött s e közben megérkezett kormánybiztosnak, Jekelfalussy ministeri tanácsosnak és rendőrfőnöknek rendeletére a következő hirdetményt tette közzé:

Hirdetmény. – Pozsony szabad királyi város lakossága részéről, a magas m. kir. belügyinisterium által kiküldött kormánybiztostól nyert meghagyás folytán köztudomásra hozatik, hogy mától fogva további intézkedésig a város területén 7 óra után minden csoportosulás fegyveres hatalommal fog megakadályoztatni s az ötnél több személyből álló csoportosulás eltiltatik. Egyidejűleg a t. ez. lakók értesítetnek, hogy minden csapat-osztályhoz egy, vörös-fehér szalag által felismerhetővé tett politikai hivatalnok rendeltetik ki, aki felhívásának engedni kell, hogy a katonai hatalom ne kényteleníttessék közbelépni. Pozsony, 1882. okt. 30. – A városi tanács.

A királyi akadémia igazgatósága szinte bocsátott ki egy hirdetményt, a melyben az intézet tagjai intetnek, hogy semmiféle utcai csoportosulásban részt ne vegyenek.

A tegnapi nap alatt az itteni helyőrség erősítésével, a mely elégtelennek bizonyult, Nezsiderből 210 lovas, Komáromból hajón 300 gyalogos s a vágvölgyi vasúttal este szinte 300 gyalogos katona érkezett. Tegnap délután 3 óra felé az alispánhoz az a jelentés érkezett, hogy Szent-Györgyön, Ratzersdorfon, Grúnauban és még néhány körüllevő helységben zavargások törtek ki a zsidók ellen.

O k t o b e r 2.

Tegnap este 6 óra felé néhány kisebb csoportosulás volt a zsidócszában, a megyeháztéren, a gabona-piaczon és a disznó-piaczon, melyek azonban az őrzőjárat közbelépése által azonnal elszélyesztettek. Elfogatások csak igen csekély számmal történtek ellenszegülés miatt.

Tegnap az éjjeli órákban a városban zsidókravallokról hírek jöttek

Cseklésről, Sápról, Ivánkáról, Diószegről és Rétéről. Cseklésre 100 katonát kértek s ezek el is mentek. Szent-Györgyön az otta ni zavargók és a katonaság között harcra került a dolog. A katonaságra kövekkel dobáltak. Hrutka kereskedő és 11 rendzavaró elfogatott.

Tegnap este 7 óra felé Pozsonyban a Schöndorfi-utczában az ott összecsoportosult mintegy 200 személyt a dragonyosok szétűzték. Éjjeli egy óra körül egy ide utazott zsidó, a ki a zsidó-utczában igen garázda módon viselte magát, elfogatott. Ez az első eset, hogy zsidót fogtak el, noha már sok kihágási eset fordult elő zsidó részről.

O k t o b e r 3.

Bazinban október 1-én estefelé nagy zsidókravall volt, a mely éjfélig tartott, míg a főpiacz és az utczák a rendbontóktól és a nézőktől megtisztítottak. Egy erős lövés a városon kívül volt a rohamjeladás, s a zsidóházak ablakait kövekkel bombázták. A tűzoltóságnak sikerült a rendet helyreállítani.

Szempeczen tegnap este antisemitikus zavarok törtek ki, a melyeket a zsidók provokáltak. Ezek a postamester háza elé vonultak, bedobálták az ablakokat, s ez alkalommal a postamesternek az ablakánál ült leányát is megsértették egy kőhajítással. A kraval tegnap éjjel 2 és 3 óra között érte el tetőpontját, a mely idő körül katonaság jelent meg s a rendet és nyugalmat helyreállította. A zsidók késekkel és revolverekkel voltak fölfegyverkezve, a mely utóbbiakból a levegőbe belelövöldöztek. Tegnap Stomfán is törtek ki zsidóellenes zavargások. Mivel csak hat pandúr volt e községben, a tekintélyesebb személyek fáradoztak a rend és nyugalom helyreállításában.

O k t o b e r 4.

Pozsonyban a sémiták ellen irányult zavargások úgy látszik véget értek. A tegnapelőtt és tegnap közötti éj teljesen nyugodtan folyt le; letartóztatásokra nem volt ok; az őrzétek kevesebb számmal jártak a városon végig, a tartalékok többé nem állomásoztak az utczákon, a katonaság teljesen felkészülten a kaszárnyákban konszignálva volt, a közbiztonsági szolgálatra kiküldött városi hivatalnokok pedig az éjszakát a városházán töltötték, s készen állottak a netán felharsanó alarm-szignálra állomásaikat elfoglalni, s lehető volt nekik, végre a kiállott strapácziaiktól kinyugodni magukat. A zsidó lapok tudósítóinak legtöbbje (17 bécsi és 7 budapesti lap küldött tudósítót,) már el is hagyta a várost, s így meg vagyunk fosztva azon kétes élvezettől, hogy az itt végbement zsidókravallról és az azzal egybekötött állítólagos gyűjtogatásokról, gyilkolásokról, rablásokról sat. a legszemérmetlenebb módon elferdített tudósításokat olvashassuk a külföldi lapokban. A hangulat nyugodt, a nyugalom és a rend a városba» nem lett megzavarva, s remélhetőleg ez az állapot így is fog maradni.

A városkapitányi hivatal tegnap folytatta a vizsgálatot a kihágások alkalmából letartóztatott és kihallgatott személyek ellen, s azt be is fejezte; s most már az akták, a közcsendháborítási vád emelése végett a bírósághoz tétettek át, Habár némely személyek kiválóan résztvevőknek látszanak is, mindamellert az eddig létező vizsgálati anyag nem enged következtetést vonni arra, hogy a kihágások tervszerűleg lettek volna szervezve.

Gróf Eszterházy István főispán tegnap kormánybiztosnak lett ki-

rendelve Pozsonymegye részére. Tegnap az esti órákban az a hír is elterjedt, hogy Pozsonymegyére a statárium elrendeltetett. Erre a hírre csak úgy híztak a különféle újság-tudósítók, hogy ezt a hírt, a mely szerencsére nem valósult igaznak, az egész világba kitrombitálhassák. Biztos értesülésünk szerint megérkezett ugyancsak egy rendelethez a belügyministeriumnak, a melyben említetik, hogy a statárium kihirdetendő az esetben, ha a zsidók ellen intézett kihágások veszélyes mérvet öltenek, s netán gyűjtogatások, gyilkolások, rablások fordulnának elő. Ez a valóság.

Még valamit, a mi a zsidók kihívó szemtelenségére nézve jellemző. Egy kispap tegnap reggel egy barátját ment meglátogatni, a ki a mézpiaczon lakik. Belépve a szobába, barátját e szavakkal üdvözölte: „Éljen Istóczy!” Egy az ajtó előtt elmenő zsidó meghallva ezt, a városkapitányságnál feljelentést tett e miatt, ez meg a theologiai kar rektoránál. Egy itteni akadémikus tegnapelőtt a czölöp-úton ment, útközben megrohanta őt három zsidó, a kik azonban néhány arra menő közeledtével megfutamodtak.

Modor városában bedobálták a zsidók ablakait. Szempczen nyugalom van, de a lakosság a katonaság jötte miatt izgalomban van. 12 rendező lett elfogva s a megyehatóságnak átszolgáltatva. Nagy-Suriban ablakokat vertek be, Pollák ottani boltosnak boltját feltörték, az árucikkeket megsemmisítették, magát a zsidót leányával együtt elpáholták. Limbachra és Magyarbélre katonaság küldetett a kitört zavarok elfojtására. Nagy-Magyaron Weinberger és Lampel zsidók boltjait elpusztították.

Nagyszombat, október 3. – Délutáni 4 órakor egy keresztény gyümölcsáros asszonyt Laufer Móricz zsidó és felesége boltjukba becsipeltek és őt véresre verték; mi okból, egyelőre még nem tudni. Alighogy ez a dolog köztudomású lett, kevés percz múlva körülbelül 400 főnyi ember gyűlt össze Laufer boltja elé, és éljen Istóczy kiáltások, valamint hangos fenyegetések és szitkozódások hallatszottak. A tömeg egyre fenyegetőbbé lett. Néhány fűtykösökkel ellátott férfi megkísérelte a boltba behatolni. Többen kijelentették, hogy Laufert meglynchelik, s minden zsidónak beverik az ablakait. Csakugyan néhány ablakot be is dobtak, s az izgalom már aggodalmas fokot ért el, a midőn az itteni, s a közép néposztálynál igen kedvelt képviselő, Pantocsek a tömeget lecsillapítani megkísérelte. Az a körülmény, hogy ő Laufer elfogatását kieszközölte, a tömeg lecsendesítésére legtöbbit tett. Még most is folyton állanak azonban az utcákon csoportok, melyek az eseményt megbeszélnek.

Zahor és Hochstetten községben néhány zsidónak bevették az ablakait, nagyobb kihágás azonban nem történt.

Október 5.

Azon tegnap hozott hírünket, hogy a rögtönbírósi eljárás Pozsonymegye területén nem hirdettetett ki, egész területében fentartjuk. A belügyminister a Pozsonymegye területére kinevezett kir. biztosra, gróf Eszterházy Istvánra bízta a rögtönbírósi eljárást belátása szerint kihirdettni.

Biztosra vehető, hogy a zavargásoknak Pozsony városában az éle elvételét. Az itteni katonaság is kevesbítettett. Tegnap este ¹/₄10

óra felé a 72-ik gyalog serezednek innét Prágába menő ujonczai okot adtak azon hír villámgyors elterjedésére, hogy újra zsidókravall tört ki. Néhány, a városkapitányi hivatalba segélyért siető zsidó már gyilkolásról, fosztogatásról sat. tudott beszélni. A való a dologban az, hogy mintegy 100 újoncz ez időben a vasúthoz ment elutazásra, s útközben néhány Éljen Istóczy kiáltás hallatszott.

Nagy Magyar, Pusztá-Földemes, Diószeg, Nagy-Mácséd, Köpcsény, Rajka, Oroszvár, Somorja sat. községekben szinte történtek ablakbeverések.

O k t ó b e r 6.

Tegnap reggel érkezett meg a belügyminister egy rendelete, a mely Jekelfalussyak felmentését és gróf Eszterházy Istvánnak Pozsony városára kormánybiztossá való kinevezését tartalmazza. Ennek folytán Jekelfalussy tegnap délután Budapestre visszament. A nyugalom és rend visszatért. Pozsonymegye területén összesen 3 városban és 14 községben voltak kisebb-nagyobb zsidóellenes tüntetések.

Eddig a pozsonyi és pozsonymegyei eseményeknek a „Westung. Grenzbote” utáni kivonatos közlése.

Érdekesnek tartjuk itt közölni a „Pesti Napló” október 5-ki esti lapjában közölt pozsonyi sürgöny következő passzusát. Jekelfalussy ugyanis, a kit a pozsonyiak tréfásan Új-jegerl-falussy-nak neveztek el, a tudósító szerint így nyilatkozott:

„Igen megkülönböztetendők az antiszemiták az izgatóktól, mert míg Pozsonyban ma j d n e m m i n d e n k i a n t i s e m i t a, igen kevés az izgató. A zsidógyűlöletnek az az oka, hogy a zsidók kissé nagyon is kihívóan viselték magukat. A krach alkalmával Pozsony kereskedelme tönkre ment; a keresztények nem tudtak felemelkedni, míg a zsidók szemesebbek voltak. Antisemiták a k a t o n a t i s z t e k és a nagy számmal itt időző penzionátus tisztviselők is.”

A lapok újabban az ország több más vidékéről is jelentenek kisebb mérvű zsidóellenes tüntetéseket, a melyek a zsidók ellen intézett falragaszokban, ablakbeverésekben sat. nyilvánulnak, mint Czeglédről, Tatáról, Új-Pestről (hova katonaság rendeltetett ki,) Pudmericzről, Szeredről sat. sat. Szóval ez a népmozgalom, mint mondani szokták – a l e v e g ő b e n v a n .

De nem! A zsidó és zsidóbarát lapok még ma se akarják látni az érem ezen oldalát; ők csak egyszerű rendbontást, kihágásokat, csak fenytésre méltó törvénytelenégeket látnak az egész dologban, a melyeket szerintük „részeg csöcselék” követett el; és szerintük ezen, „házánkat a külföld előtt meggyalázó zenebonáknak”, egyedüli orvosságai a szuronyok, a börtön, a statárium. Hogy itt egy mélyreható társadalmi s gazdasági baj orvoslásáról is kellene az intéző köröknek gondoskodniok: arról n i n c s e n s z ó.

Advocem: „csöcselék”! Felette érdekes e tekintetben az, a mit a derék „Esztergomi Közlöny” október 8-ki számában erről a zsidók ellen tüntető „csöcselék”-ről ír. Halljuk tehát!

„Jösszemekkel láttunk a jövőbe. A látnoki ihlet, a helyzet rémületes képéről nyerte a fénysugarakat, melyek bevilágíták előttünk a jövőt.

És mi még most sem tudjuk fölületesen, az altatás szemüvegén nézni az eseményeket, habár a szuronyok hatalma ez időszerint elnémitá is a „csőcselék”-et. És ki az a „csőcselék?” Azok, vagy azoknak maradékai, a kiket koldusokká, földönfutókká tettek a zsidóuzsorások.

Es e pontnál a nyugodt szemlélődő elborult lélekkel vonul magába vissza, s iparkodik menekedni a rémektől, mik látását zavarják.

„Csőcselék!!” Rövid évtizedek alatt az lesz a magyar mind, ha a magok folyására engedjük a dolgokat. – Ott vannak azok, kiket a sokaság élére állított a nemzeti akarat: – a kormány és a törvényhozás, intézkedjenek azok a viszonyoknak megfelelőleg: de nem azok ellen. Az elvetett mag kikel és megtermi gyümölcsét, csak kedvező időjárás kell hozzá.

Meg kell szüntetni az okot, s önként megszűnik az okozat is.

Az okot, a gyűlölet magvát maguk a zsidók hintették el az uzsora által Az országos gondatlanság kedvező hatással volt a mag kikelésére, s mit fájlalva láttunk Pozsonyban, az gyümölcse az országos gondatlanságnak, mely siket fülekkel fogadta a nép, a nemzet feljajdulását, őszinte panaszszavait.

A kormány és az országgyűlés nem sietett gátat vetni az uzsora rémes pusztításainak. Összedugott kezekkel nézte, mint lesz földönfutó a birtokos osztály egy része. Nem gondolt mentésére. – Csapszékben tönkre tették a magyar nép erkölcsseit, lábbal taposták vallását – – – nem gondolt vele senki... A magyar gazda, az iparos érdekei védelemre szorultak, –nem hajlott a panaszszavakra senki.

Szomorú jele az időknek... Bár őszintén fájlaljuk a történeteket; de nem vádolhatjuk érte a nemzetet, annál inkább nem Pozsony város higgadt lakosságát. Feleljenek érte magok a zsidóuzsorások, kik ily szégyenletes fokra erőszakolták a kétségbeesést. S legyen ez nekik tanúság a jövőre nézve, valamint szolgáljon tanúságu a kormánynak is arra, hogy a zsidókérdéssel komolyan le kell számolnia, s hogy e kérdést törvényhozási intézkedés nélkül többé elodázni nem lehet.

Mi nem kívánjuk leplezgetni a helyzetet, mert az orvosnak tisztában kell lennie azon körtünetekkel, a melyek megszüntetésén fáradozik. Ép azért nem is tagadjuk, hogy nagy az elkeseredés az országban a zsidóság ellen, a panaszok jogosak, s hogy egyáltalán a helyzet itt-ott csaknem elviselhetlen már.”

Hanem hát, hogy minő illúzió, a magyar kormánytól és törvényhozástól várni azt, hogy valamit tegyenek a zsidókérdésben, arra nézve drasztikus felvilágosítással szolgál a berlini „Neue Deutsche Volkszeitung”-nak egy október 1-ről kelt következő bécsi levele:

„Amint várható volt, a pozsonyi zenebonák itt Bécsben a börzén és a sajtóban, a melyek itt zsidó, ugyancsak zsidó kezekben vannak, a legmagasabban gyümölcsötvetve lettek. Még Rotschild is, a ki már régen hiába várt a kedvező időpontra a magyar rente-konverzió folytatása céljából, elő merészel állani és a magyar pénzügyministerre apellál,

hogy ő a magyar állami pénzügyeknek, (értsd Rotschild et Comp.-nak mint a magyar állam hitelezőinek) érdekében a kormányt v a l a m e n y - n y i a n t i s e m i t á n a k az elnyomására nógassa. Csak egy próbáját akarom adni zsidó börze-báróink öntudatos, unzensirt fellépésének, egy passusát akarom idézni a nagy pénzért mindig kész revolverujtságának, a „Wiener Allgemeine Zeitung”-nak, a mely ma ezt írja: „Messzeható biztosítékokra, egy igen tüntető és becsületes szándékú buzgalomra lenne szükség a magyar miniszterelnök részéről arra, (Szegény Tisza! – Szerk.) hogy pénzügyminiszter collegájának lehetővé tegye az üzletek folytatását. Pauler leköszönése (A tiszta-eszlári ügyben követett korrekt magatartása miatt, a mi nagy szálla a sémiták szemében. – Szerk.) és azon apodiktikus bizonyosság, hogy minden felekezeti (Élhetetlen Szüle – Szerk.) agitáció összetörtve, földre tiportatik, (Csak várd ezt gaz zsidó firkász. Előbb megeshetik ez veletek! –Szerk.) képezik az első feltételeket arra nézve, hogy a magyar állami pénzügyek aggasztó megrázkódtatásoktól megóvassanak.” Tegnap ugyanez a zsidólap azt állította, hogy azon magyar országgyűlési képviselők és napilapok, a kik és a melyek elég „szemtelenek” voltak, antisemita beszédekkel mondani s illetőleg ilyen cikkekkel hozni, voltak a tulajdonképeni pozsonyi zavargók, s azért státiáliter lennének fenyítendőek. (Sonst keine Schmerzen, Schmäle? – Szerk.) Tehát Tisza úr, fejeztesse le hamarosan Istóczyt, Ónodyt és Simonyit, Rothschild és csatlósai szívesen kölcsönöznek aztán továbbra 6 percentre.”

Import-cikk-e Magyarországon az antisemitizmus?

Legújabbán a zsidó és zsidóbérencz lapok, az antizemitizmusnak hazánkban szándékolt népszerűtlenné tenni akarása céljából, újra sűrűen hangoztatják azt a valótlan állítást, mintha az antisemitizmus idegen talaj növénye s nevezetesen német behozatali cikk lenne.

Ezen zsidó kniffre csattanósan megfelel a drezdai „Deutsche Reform”, a midőn f. hó 6-ki számában az „Ausztia-Magyarország” rovat alatt e kérdéstről így nyilatkozik:

„A hitvány gyanúsítások egész patkánykirályában legostobább hazugság az az állítás, mintha az antisemitikus mozgalom, a melynek vezetői természetesen minden erőszakos cselekményt kárhoztatnak, Németországból lenne Magyarországra behozva. Azon szájalomraméltó gondolatnélküli keresztény szerkesztők, a kik ily botorságot utánnommatnak, beszéltessek el maguknak a háztetőkön csiripelő verebektől azt, hogy jóval azelőtt, mielőtt Németországban valaki merészelt volna Izrael felségével nyíltan kikötni, – a Keleten, magában Budapesten, (itt két hízelgő epitheton van, a miket elhagyunk. – Szerk.) I s t ó c z y Gy ő z ő volt az, a ki eleinte egészen egyedül, de bámulatos bátorsággal merészelt egy, zsidókkal és zsidóbéresekkkel teli világnak Magyarországon a párbaj-keztyút szeme közé vágni. Tehát egy kissé több szellem, irkász uraimék, s ne mindig csak a kiollózás!”

Hogyan tiltakozott Gyulafehérvár város tanácsa a zsidók ellen 140 évvel ezelőtt?

Mi károlyfejevári Magistratus és ugyanezen királyi város cívissei! Solenniter protestálunk azon: hogy hajdani erdélyi fejedelem Bethlen Gábor ő felsége 1) maga privilégiuma mellett a zsidóságot ezen hazába behozván, a nemes ország articulariter 2) városunkra lakóhelyeket zsellérképpen designálta, de úgy hogy nekünk ne praejudikáljanak; de posthabeálván magok kötelességeket, mind privilégiumokkal mind a nemes ország articulussával vissza kívánnak élni in praeiudicium manifestum nostri; etquidem ratione privilegiorum eorundem: Privilégiumok ellen maguknak törvényszéket, 3) két zsinagógát 4) állítanak fel, abban rabbinst constituálván, iura tarn ecclesiastica, quam politica általa folytatnak a dominiumnak 5) s nekünk is praeiudiciumunkra: Et qui non utitur privilegio, abutitur eo. De nekünk is in oeconomia eleget praeiudicálnak, mert contemnálnván a régi szokást, hogy csak portai portékával kereskedjenek, 6) már csak szalonnát hogy nem árulnak, 7) miattok nem kereskedhetünk; 8) mindenféle naturáléknak az árát felverték, előlünk a naturálét (többet ígérven érette) elkapdossák, 9) úgyannyira, hogy a mely szekérfát régen megvettünk 25 xrt, most egy rhenen kénytelenítettünk megvenni, 10) melyekkel, nem hogy nem praeiudicálnának, de még kenyerünket is szájunkból kihúzzák; 11) de a mi nagyobb: nemes Magyarország része felől őket illetén praeiudiciosum opusok miatt kiűzven 12) s ide takarodván, számtalan égett borfőző házakat építettének, 13) sőt ami még nagyobb, per fraudes sine consensu nostro házakat is appropriáltak, 14) melyekben éjjel-nappal terhes tüzelést visznek végbe, olykor támaszthatnak tüzet, hogy közönségesen hamuvá tetettünk és így akkor actum érit de corio nostro. 15) Mely nagy praeiudiciumot azért mind eddig keservesen szemlélvén, de továbbra nem patialván, mind privilégiumok, mind a nemes haza articulusa ellen cselekedvén, közöttünk levő s praeiudicaló életek s lakások ellen iterato is solenniter protestálunk. 16)

Praesentem protestatoriam contradictionem Egregii Nobiles, Prudentes item et Circumspecti Michael Szikszai de Alba Carolina Judex Actualis, Stephanus Palojtjai de nemes Palojtja, et Bartholomaeus Sindler de Segesvár, Senatores liberae regiaeque Civitatis Albensis nominibus et in personis coram nobis viva voce celebratam in omnibus punctis, clausulis ratificaverunt et praesentarunt. Carolinae die 6-ta Decembris. Anno Domini 1743.

(A városi levéltárból.)

Jegyzetek ezen tiltakozáshoz:

1) Bethlen Gábort különösen jellemzi e tény: a zsidók behozatala és letelepítése. Ő a híres szabadság embere, nem ismerte fel e fajban, mit II. Endre korából jól tudhatott volna, a nemzet határozott ellenségeit, vagy legalább nem ismerte fel úgy, amint felismerték e fajt a spanyolok, kiűzván őket hazájukból, és az angolok, francziák, kik eme vérszopó nemzedék nagyobb tömegű letelepedését e mai napig nem engedték meg saját hazájukban.

2) Az articulus alatt itten értendő az Approb. Constitutiók 5. R. 82., mely szerint „a zsidóknak az országban szabad a kereskedés, és Fehérvárt lakhatnak mint zsellérek, csakhogy a városok privilégiumainak és egyéb rendéinek ne praejudicáljanak.” Azonban e törvény első része elavult, a másik (hogy ne praejudicáljanak) meg teljesen az ellenkezőre változott át a gyakorlat által, mely k ó s e r , így mondják a zsidók.

3) Ne tűnjék fel senki előtt, hogy a zsidók külön törvényszékről nemcsak álmodoznak, hanem beszélnek is. Van nekik valóban külön törvényszékük, daczára honi törvényeinknek, melyekben ők mindenről ítélnék, ami keresztény, fel egészen a tiszta-eszlári véráldozatig! – Fehérvárt a zsidók törvényszéke nem tudott ugyan megerősödni, de egybűt tudatlan és gonosz rabbik valóban tartottak törvényszéki tanácskozásokat, és mondtak Ítéleteket, természetesen a „gojim” felett.

4) Gry.-Fehérvárt rabbinus régtől fogva csak egy, de zsinagóga k e t t ő van. Egyiket spanyol, a másikat lengyel zsidónak nevezhetők, ha az élet meg nem czáfolná ezen elnevezéseket azáltal, hogy Fehérvárt a zsidó régtől fogva német zsidó. Anyanyelve, ruházata, gravitálása német, és a hol felcsap magyarnak, ostora lesz gonoszsága által a magyar névnek.

Sajátságos tünemény az, hogy a zsidók itten Fehérvárt épen püspöki beleegyezés mellett, papi telkeken telepedtek le, mint taksások régen; és most már urai lettek nemcsak a helyzetnek a városon, hanem az összes püspöki és káptalani jövedelmek forrásainak is, melyeket kivettek haszonbérbe. Egyik fele a zsidóságnak befizeti a püspöknek a haszonbért, a másik az Elephanti működése által elrabolja a püspöki kasszát 50 ezer forintig, és bár kézre került volt Elephanti, mégis a börtönből, a városház tanácstermének zöldposztója segítségével kieresztvén magát, az ablakon megszökött.

Két zsinagógát tart a zsidóság itten, de rabbija csak egy van, a másikat egy sakter gondolja. Ez régóta egy nyomorult fabódé lévén, nemrég kőből épített egyet a zsidóság egyik része, de úgy, hogy abba az építésbe is egy becsületes szegény keresztény embernek veszíteni kellett, amit éveken át más becsületes helyeken megnyert s megkeresett!

A mi a rabbit illeti, ez úgy gerálja magát mint az erdélyi összes zsidóság feje; nincs nagyobb szerű jelenet, mint az a pöffeszkedés, melyben a zsidó az ő rabbiját, minden erdélyi zsidók főpapját, összehasonlítja az itten székelő kathol. püspökkel! Azonban nemrég Friedmann nevű rabbijokkal röviden bántak el a zsidók: állítólag azért, mert szombaton „szivarozni mert” a rabbi-lakban, hivatalából letették. Nevetéses beszéd; miután minden zsidó szivarozik, pipázik, sőt sok még bagózik is szombaton, úton útfélen, honn és künn, a zsinagóga előtt is, és alatt is; és épen ezek beszéltek azt: letették a rabbit, mert szivarozott szombaton. Ez így nagy szerű!

Azonban a dolog másképen áll. Több mint húsz éven át 1850-től 1870-ig, sőt még tovább is hallatlan dolog volt, hogy fehérvári zsidó katonává besoroztatott volna. Nem volt, mert nem vezetett a nyakönyv. Ebből az élelmes zsidó nagy hasznot húzott, s midőn félni lehetett, hogy e szándékos mulasztásnak meg kell adni az árát, letette és elűzte rabbiját, hogy még egy rozszabbat állítson helyébe.

5) A püspöki dominiumot érti itt a városi polgárság, melyben a régi erdélyi püspökök becsületes magyar hivatalnokokat, inspectorokat, gazdaszteket, ispánokat, stb. tartottak, mely helyeket a zsidók lassanként kézre kerítvén ártottak a magyar elemnek és a polgárságnak is, melyet kiszivattyúzni törekedtek és törekednek. Mennyire megy a zsidó szivattyú világos abból, hogy még a püspöki jószág házi kezelése tartott, a legelőért egy marha után egy évre a polgárság alig fizetett 1 frtot; most már fizet egy darab marha évi legelése után 7-8 forintot, s még kegyelemnek kell tartani, ha befogadja a zsidó a keresztény ember marháját a püspöki legelőre.

6) Rég nem kereskedik a zsidó portai vagyis török kelmékkel; de nincs semmi egyéb kereskedelmi ág, melyet meg nem kísérelt, nincs egyetlen jövedelmező ág, mit ki nem zsákmányolt volna. Fehérvárt ma csaknem minden kereskedő zsidó. Ha a keresztény kereskedő megbukik, neki vége van, soha többé fel nem fog támadhatni. Ha a zsidó apa megbukik, gazdagon marad fia; ha megbukik a testvér, gazdagodik a másik testvér feltűnően, és hálából, az előbbi fiainak hagyja a kereskedés egyrészét, vagy visszaadja az egész tőket tíz, húsz év letelte után!

Egy Nagyváradon megbukott Áron nevű vén zsidó itt Fehérvárt fülem hallatára beszélt, hogy ha a boltja csődbe létekor nem hordotta volna gyermekeivel együtt a bolti készletet pár éjen át a szomszéd zsidó pinczéjébe, most igazán nem tudna megélni.

7) Most még azt is árulnak, sőt kiveszik a mézárszék jogát a hadtesttel szemben Szébenben, Fehérvártt és más helyeken, és hallatlan nyomás alatt tartják nemcsak a keresztény mézárosokat, hanem az összes húsfogyasztó közönséget. A ki egy kiló hús helyett $\frac{3}{4}$ -et kap, még jól jár vele!

8) Ezt mondják napjainkban is a városi polgárok. A „szabad ipar” jelszó, minnek némely egyházi dignitás is hódolt és dicsérője lett, most már a városon s egyebütt is „zsidó” ipart jelent. Csizmadia, szabó, fiákkeres, órás, aranyműves, korcsmáros stb., stb. többnyire zsidó itten a városon, a többiek alig tudnak élni ezek mellett.

9) Most is úgy megy a dolog. A zsidó mindig leselkedve vásárol; elállja az utakat előre; s a minek ára van benn, azt potom áron és sokszor zsarolva megveszi künn a határon, hogy benn jól eladhassa.

Például kiveszi a zsidó a vásárvám-jogot. Megvámol környörtelenül mindenkit; s ha nincs a falusinak pénze, elveszi áruját, le egészen a bicsakig, s az így elvett dolgokból raktárt tart, s a mit megkapott csaknem ingyen, eladja jó haszonnal a piacon.

Ha keresztény ember alkuszik valamire, három zsidó áll a háta megett, és addig hunyorgat és integet, míg a vásárból licitáció lesz, s a vevő fején keresztül mutatja azt a pénzt, amivel ő többet adni kész, mint a keresztény vásárló.

10) Jó idők voltak azok, mert ma egy terű fa már 4 forint körül szokott elkelní. De egy szekér fa sem kel el Fehérvárt anélkül, hogy a szegény ember a zsidóknak többféle vámot ne fizetne belőle. Az első vám a város kapujánál fizetendő, ha egyéb nincs, bunda vagy fa marad érette. A piacon már zsidó állja körül s fizeteti vele a szemét-vámot; bemegy a korcsmába, hogy pálinkát igyék, zsidó méri ki; szénát vészen marhájának: a zsidó ad jó drágán, s ha vámjegye hiányzik, kétszer is fizettet vámot és soha semmi orvoslást sem talál.

11) Ma is így van. Van egy pár község Fehérvár közelében, melyeket a zsidó uzsora a szó szoros értelmében koldusbotra juttatott. Ott nincs már senkinek a zsidón kívül valamije. Koldusbot és nyomor, tenyeres és gyalogszeres munkássá lett a legjobb gazda, s aki régen gyufát árult és a csibék után vámot szedett, az most már földes úr, négy lovon, kocsin jár, és palotát vett licitáczió, jó olcsón a városon. Hogy egy pár nyomorult keresztény is felcsapott uzsorásnak és nyomni segítette a környék szegény részét, az a dolgon nem változtat semmit.

12) Ma már lengyel és orosz zsidók lepik el hazánkat és városunkat. A házalók nagy serege jár kopott áruival és az avatatlan publicumtól 4-5-szörös árt kívánván, ha egyik vagy másik bár felét vagy harmadát a kívánt árnak megígéri, már veszve van! Ha egyik házalót kikergeti, három-négy jön utána. Nincs ezek elől menekülés!

13) Ma is legtöbb szeszgyár a zsidóké, s ezekben valóságos jobbágy lett a szegény keresztény nép, kifáradva az uzsora terhe alatt, földig megalázva a nyomor alatt, mindennapi kenyerét a moslékos kádak között keresi, éjjel-nappal, vásár- és ünnepeken egyformán be lévően fogva a zsidók jármába, mi elől nincsen menekülése.

14) Ma már hála az emancipatio dicső korának, erre nincs szükség. A rongyszerű zsidó az uzsorából már kastélyokat szerzett magának; kik régen taxás telkeken tengődtek, most már alig férnek a börtönben.

Minő módon gazdagszik a zsidó, arra csak egy példát a mi körünkben.

Van egy zsidónk, 60 éves lehet, írni, olvasni nem tudott, amíg a virilis törvény miatt megtanulni (mint nagy birtokossá lett) nem kényszerült; apja rongyszerű volt. kitől nem örökölhett semmit, még nevelést sem; ő maga soha iskolát nem tanult, nagy vállalatokba (mikhez most sem ért) sohasem fogott, mesterség, művészet, tudomány sohasem volt kenyeré, most sem az; százan tudják, mikor egy kis deszkát kötve nyakából lefüggő spárgán a melle elébe, azon gyufát és gyerekeknek szánt süteményeket árulgatott, bejárva az egész környéket, falukat, városokat. Eljutott Kolozsvárra is. Ott épen egy zsidó a börtönben ült azon gyanú miatt, hogy a kolozsvári adóhivatalt kirabolta. Ez a börtön ablakán át meglátja a mi „I c z i g ü n k e t”, s megkéri, vinne el tőle egy levelet az ő zsidó rokonainak a megjelölt helyre. Iczig elveszi a levelet. De kíváncsi volt, mi lehet a levélben. Ő írástudatlan lévén, hazajön, meghíja barátait és rokonait a levél felolvasására, és megértik, hol van a kolozsvári adóhivatal elrabolt pénze – elrejtve egy rom falai között. Más zsidólevelet küldenek tehát a címzettnek, és együtt, szekérrel felszerelve, a kitűzött helyre mennek, szerencsésen meg- és visszaérkeznek és meggazdagodnak egész csoportban. Kár,

hogy a tettes meghalt, s még nagyobb kár, hogy a hatóság nem jő erre rá, pedig könnyen nyomára jöhetne, mert ezt igen sokan beszélnek. – Nem szükség a bankóhamisításra, annál kevésbé szükség az orosz és lengyel zsidók erdélyi orgazdáira visszavinni a dolgot, mely úgyis elég regényes színű, ugyebár!?

E zsidó már földes úr két három községben, az ég tudja hogyan!?

15) Fontos dolog az, hogy a zsidók az arany és ezüstműves mesterséget, mi tűzzel jár, régóta szeretik. Nem is csuda, mert jól jövedelmez. Ők csinálják a keresztek, kelyheket, szentségtartókat a templomok számára és a drága gyűrűket s egyéb edényeket a nagy uraknak.

S ha valaki megfigyeli azt, kik rabolják ki a keresztény templomokat és főúri palotákat, látni fogja, hogy legtöbb esetben z s i d ó a m e s t e r .

A keresztény, ha tolvajlásra adja magát, a csirkefogástól a csikófogásig felviheti, és két három falu, vagy két három megye határát félelemben tarthatja ugyan, de ha zsidó lopott, Lengyelországban és Amerikában adja el azt, vagy ha rabolt Oroszországban, Oláhországban rakódik le társzekereivel. Most a társzekér sem szükséges. Meg kell nézni a vasúti publikumot; még egyetlen vonatot sem láttam megindulni vagy megérkezni gyanús zsidó pofák nélkül. Itthon nincs mit egyék, legalább ugylátszik, és évenként három-négy nagy utat teszen a z s i d ó . Lévi Simon, a pesti takarékpénztár ajtájánál meglepett tolvajkulcsos zsidó még nem volt oly leleményes, mint a fehérvári zsidó, ki a püspöki majornál éjeli időben nem oly régen egy telket felgyújtott, s a míg minden jó ember, még a püspök gazdája is oltani futott: ezen gaz kompánia küldöttei megjelentek a püspöki lakban, tolvajkulcsal felnyitották az ajtót s valami 50 ezer forintot elvittek; jó honorárium oly kicsin ügyességért Elephanti zsidónak és társainak!

16) Enyhe dolog ez a protestálás. Már az egész világ protestál a zsidók ellen, és mégis elszaporodnak, virágzanak, gazdagodnak, fájdalom, leginkább a magyar földön.

Oroszország kidobta őket. Oláhország daczára a berlini szerződésnek, nem adott nekik polgári jogot; német, franczia, spanyol, angol-honban a zsidó csekély arányokban léteznek; csak hazánk az, hol a zsidó hatalmas. Minden lépten-nyomon zsidókkal találkozunk, s a téri melyen működni kezdenek, előbb-utóbb veszélyes rombolásoknak van oda dobva.

Nincs egyetlen tér, melyen becsülettel és tisztességes históriai tradíciókkal bírnának! Hazánkban már régen megvoltak bélyegezve, a midőn törvényhozásunk humánus szelleme egyenjogúsította őket velünk, (bölcsen-e? arról ne beszéljünk) ők bebizonyítják, hogy erre sem megérve nincsenek, sem érdemeket nem szereztek. Sőt a tiszta-eszlári esemény tanúsítása szerint még vérünket is szomjúhozzák.

Pénzünket úgy is elszedték már!

Quousque tandem abutere Catilina! patientia nostra!?

Azonban leggyalázatosabb és legszégyenletesebb azon merészség, melylyel újabb időben a zsidók a sajtónak minden rétegét megrohanták. A napi magyar és német lapoktól kezdve le az aprólékos hirdetésekig, a vezér-czikkektől kezdve le a napi hírekig már mindenütt érzik a foghagyma szaga!

Quousque tandem abutere Catilina! patientia nostra!? Historicus.

A pozsonyi események és a t. eszlári ügy a képviselőház előtt.

(Kivonat a képviselőház október 11-ki ülésének naplójából.)

Simon yi Iván: T. ház! Engedje meg a t. ház, hogy interpellációmát röviden indokoljam. Engedje meg félreértések kikerülése végett mindenekelőtt hangsúlyoznom, hogy igénytelen magam is a legnagyobb szigort vélem alkalmazandónak minden rendbontás ellen, nem tekintve mily indokból származott az, nem tekintve, hogy ki és mi ellen irányul. (Helyeslés.)

Engedje meg a t. ház, hogy mély köszönettel vegyem tudomásul a miniszterelnök úr tegnapi nyilatkozatát, mely szerint hivatalosan konstataálni méltóztatott, hogy a pozsonyi zavargásokról szállongó, a világba kikürtölt hírek csaknem mind túlzottak. Engedje meg a t. ház, hogy e túlzott s – lehet mondani – kezdettől végig elferdített híreket igazi mértékökre leszállítsam. (Halljuk!)

A legnagyobb zavargás Pozsonymegyének egy kis falujában, Csekleszen történt – mellesleg megjegyzem, hogy oly falu ez, mely évek óta uzsorás kézben volt, eladósodott, elszegényedve, depraválva. – Ott a vagyon biztonlété ellen vétkes kihágások történtek. A kár felvételét, de arra nézve, hogy minő skála szerint vallották be a szenvedett kárt, engedje meg a t. ház, hogy csak futólag említsék egy-két pontot. Egyik károsult bejelentett tíz ezüstkantalat 70 fjt értékben, egy másik egy pecsétgyűrűt 65 fjt értékben jelentett be, és tán nem egészen alaptalan a feltevés, hogy ezen gyűrű nem azon becses pecsétgyűrűk kategóriájába tartozik, melyekről a magyar örökösödési törvény azt határozza, hogy az első szülött fiú örökölje, (Derűlség a szélső baloldalon.) t. i. mert ő a családi czímernek megőrzője és családi ereklye.

Mind a tüntetők, mind a zavargások és tüntetések száma, valamint a tüntetés kiterjedésére nézve ez legnagyobb mérvű volt Pozsony városában. Miután a miniszterelnök úr tegnap a várost és a megyét szíves volt öszszefűgésben jelezni, engedje meg a t. ház, hogy a pozsonyvárosi zavargásokról egy pár szót szóljak. (Halljuk.)

Pozsonyban nem lett volna szükség, hogy katonaság, és pedig oly nagy számban vetessék igénybe a mint történt, ha elfogadtatik vala azon indítvány, melyet én voltam bátor tenni mindjárt a zavargások elején, hogy t. i. önkényes polgárörség alakíttassék; azaz a pozsonyi nép előtt ismeretes és annak bizalmát élvező férfiak oda állottunk volna a tüntetésekre kitűzött helyekre. És a kik Pozsony városa viszonyait és az ottani körülményeket és működésemet ismerik, (Derűlség jobb felől.) igen jól tudják, hogy, ha mi szervezkedünk vala, – s ez egy óra alatt megtörténhetett volna, – örködtünk volna a felett, hogy a tüntetések ne hágják át azon korlátokat, melyek között alkotmányos országokban a tüntetések még a ministerek ellen is megengedvék és így tán a zsidók ellen is. (Derűlség.) Ezen indítvány nem fogadtatott el, mert némely, általam igen tisztelt egyének irtóztak azon gondolattól, hogy az általam különben igen nagybecsült zsidópolgártársak ellen még békés tüntetések fognak lenni; ők a szervezetlen, több piaczon szétszórt tömeg közé mentek, és általában minden tüntetést akadályozni akartak. Ennek nem volt sikere, hanem inkább olajat öntött a tűzre.

Engedje meg a t. ház, hogy azon város becsülete nevében, melyek lakója vagyok, konstataljam, hogy mindazon egyének, kiknél idegen jószágok találtattak, nem vettek részt a tüntetésben. A zavarokat, a betöréseket nem a tulajdon elsajátítása okozta, hanem az elkeseredés, a boszú. Ők a csekély értékű tárgyakat kihányták az utcára, később aztán a csöcselék, többnyire asszonyok s gyermekek ezen tárgyak egy részét elhordták. Tekintve, hogy a világ összes hírlapirodalma Pozsony várost és Pozsony megyét mint valódi rabló, tolvaj és gyilkos bandát állította oda, konstatalnom kell, hogy testi sértés az egész sajnos zavar-gás alatt csak egy történt, s az is könnyű testi sértés volt Cseklészen egy zsidó boltos asszony fején; de már ez is négy nap múlva meggyógyult. Ő ezen sebet a zavarban kapta, s a kihágás elkövetőjét megnevezni nem képes.

Pozsonyban, hol a tüntetés – sajnos – igen nagy mértéket öltött, egyetlen zsidó polgártársnak is még csak a hajaszála sem görbölt meg. Ellenben kaptak ütlegeket, pofokat, s bántalmaztattak tetteleg igen számos keresztények, s kevés hija lett, hogy a kikürtölt, u. n. zsidóheccz-ből nem lett keresztény-heccz; zsidópolgártársaink többen a katonaság, a szuronyok s a statárium védelme alatt azzal fenyegették a keresztényeket, hogy most már ők fognak a tüntetők közé lőni.

Az egész megyében a 305 község közül 288 községben a legkisebb nyoma sem volt zavarnak, vagy tüntetésnek, 17 községben fordultak elő zavarok. (Felkiáltások jobb felől: Csak? Kár!) A katonaság beavatkozása hat helyen is volt Pozsonyban, és több helyen inkább csak elővigyázati rendszabály, sőt felesleges volt. Mert a hol idejében polgárőrséget állítottak fel, mint p. o. hogy egy kisebb községet említsek fel, Somorján, ott semmiféle kihágás nem volt.

Tény, hogy a rendes hatóságok teljesen elégségeseknek bizonyultak a zavarokat lecsillapítani, s a megyét a további ismétlődésektől megóvni. Mindazáltal a t. ministerelnök úr mint belügyminister jónak látta nemcsak egy, hanem két rendkívüli kormánybiztost kiküldeni, egyiket a város, másikat a megye területére, sőt mi több, a statáriumot tényleg elrendelte.

Bátor vagyok a ministerelnök úr tegnapi rectificációjára megjegyezni, hogy a statárium mint rendelet lejött az alispánhoz, és miután az alispán remonstrált és a főispán a minister úrral conférait, lett annak kihirdetése a főispánra bízva.

A tudtommal egyetlen, rögtönítelő bíróságokat szabályozó rendelet kelt november 5-én 1868-ban. Ennek 1. § a azt mondja: a statárium, mint eltérő kivétel, csak akkor és csak ott engedtetik meg, hol gyakori rablások, rablógyilkosságok, gyújtogatások tapasztaltatnak, vagy különösen a gonosztevők vakmerősége más utón meg nem fékeztethetik.

Hogy ennek Pozsonyban helye nem volt, azt hiszem referádámból is látható. Annak ellenére, hogy a ministerelnök úr tegnap ismételve hangsúlyozta, Pozsonyban csak kihágások fordultak elő, a ministerelnök úr mégis két kormánybiztost küldött oda és statáriumot rendelt el. Ennélfogva azt a kérdést vagyok bátor hozzá intézni: miféle és kinek informatiója folytán tartotta szükségesnek ezen végső rendszabályhoz nyúlni?

Miután rögtönbírósról, tehát kivételes állapotról van szó, megjegyzem, hogy a lázongások elfojtására nem a statárium a kellő praktikus eszköz. A rögtönbírósgok a bűnrészeset ép úgy büntetik, mint magát a gyilkost, a rablót s a rablógyilkost. Ha tehát valaki a rabló társaságában ment az egyik községből a másikba: az az akasztófa alá állíttatik. Megeshetik az is, hogy valaki felbérelve, nem mondom kik által, egy fejszével betör egy boltot, ugyanazon utczában tartózkodott valaki, ennek bűne nem állott egyébből, mint hogy Istóczy képviselőtársunkat éltette. Ezen békés polgár a statariális rendelet szavai szerint szintén az akasztófa alá való? Én nem hiszem, hogy a miniszterelnök ur, aki ép úgy akarja a szigort mint én, ezen békés polgárt is a rögtönítelő bíróság elé akarja állítani.

A statáriumot minden községben és kellő módon kell kihirdetni, a mi oly nagy kiterjedésű megyében mint Pozsony, több napot, sőt hetet vehet igénybe. A törvény erre 14 napot rendel. Már pedig az ily lázongás, a nép haragjának pillanatnyi fellobbanása hasonlít a tűzvészhez. Kívánatos és szükséges, hogy a gyújtogatok kellőképen lakoljanak, de ennél sokkal fontosabb és sürgősebb, hogy a tűz eloltassék, mert az, ha elharapózik, a vagyont és az életet is veszélyezteti. Az ily pillanatnyi lázongás ellen a legbiztosabb és legelső szer az önkényes polgárórség, a mi az alkotmányos polgárokhöz a legméltóbb; a második a hatóság-gyakorlati eszköz.

Az általam idézett rendelet 1., 2. és 3-ik szakasza minden kételyt kizáró módon azt mondja, hogy e rögtönbírósgot csak akkor lehet alkalmazni, illetőleg, hogy azt a ministerium csak akkor engedélyezheti, ha a törvényhatóság maga kéri. Minthogy ezt sokkal jobban hangsúlyozta tegnap Mocsáry Lajos képviselő ur, röviden constatálom azt, hogy a rögtönbírósgot először a megye nem kérte, másodsor, hogy a megye nem is lett kérdezve az iránt, hogy szükségesnek tartja-e azt vagy sem? Bocsánatot kérek, de én ebben igen súlyos megsértését látom azon megyei autonómiának, melyet évszázadokon át megőriztünk, melynek igaz, most csak hagyományait bírjuk, a melyet azonban talán mégis jó lesz a sárba nem dobni, míg helyébe jobbat nem tudunk tenni.

És ezt annál inkább hangsúlyozom, mert Pozsonymegye és városa eddig még nem volt a rablók, a gyújtogatok és rablógyilkosok hazája, hisz még a szegény legényeket is csak az operettekből és népszínművekből ismeri (derűltség): mert Pozsonyt béke és rendszerető és szorgalmas nép lakja.

Engedjék ezt annál inkább hangsúlyoznom, mert a t. kormány talán nem fogja tagadni, hogy jelesen Pozsonymegye egyike az ország legjobban administrait megyéinek.

T. ház! Én nagyon sokat foglalkoztam életemben a Parlamentarismus hiányaival, nagyon is sokat bírálgtam annak üres formalismusát, nem mintha én teljes öntudatával nem bírnék annak, mily nehéz azon szerep, egy parlament élén, és tegyük hozzá a magyar parlament élén

állni. A t. miniszterelnök úr tegnap azt mondta, hogy a ház Ítélet felette, pálczát törhet felette, más foglalhatja el helyét, a ki aztán másképp fog intézkedni. Én t. ház, daczára hogy mindig ellenzéki ember voltam, nem tartoztam azok közé, a kik igyekeztek támadásaikat a t. miniszter úr személye ellen intézni, ellenkezőleg, úgy mint akkor volt bátorságom megvallani, most is azok közé tartozom, ki személyes tiszteletemnek irányában minden alkalommal kifejezést adtam; de vétenék azon tisztelet ellen, ha feltételezem, hogy ő maga a t. miniszterelnök úr nem tudja, hogy ezen zavargás okai mélyebben és pedig nagyon is mélyen rejlenek és keresendők: hogy röviden mondjam, a népnek elkeseredésében, egy oly elkeseredésben, melyet talán nagyon természetesnek fogunk találni, ha visszaemlékezünk arra, hogy a mi gyéren lakott országunkban sok ezrekre megy azok száma, kik kénytelenek hazájukat elhagyni, és a tengeren túl új hazát és mindennapi kenyeret keresni.

Ezen szerencsétlenségnek okai gyökereznek és rejlenek társadalmi és közgazdasági bajainkban, névszerint oly törvényes intézményeinkben, melyeket magamnak is volt alkalmam több ízben felhozni, példaképen megemlíteni az úgynevezett hypothekaris intézményeinket, az ipartörvény hiányait, és azon állapotokat, melyekben a földbirtok sínlik, melyet egy nemzeti, idegen országból importált theoria kedvéért mesterségesen egyenlővé tettünk egy rongy papirossal, melynek a börzén mindenféle szédeltetés által előidézett árfolyamot csinálnak.

Ezek oly állapotok, melyek veszélyeztetik a földmivelő ország legdrágább kincsét és szükségképen elkeseredést szülnék a fekvő birtok művelőiben, és ezen földbirtok állapota ellenkezik a nemzet történelmével, geniusával, ép úgy, mint az egyenlőség és szabadság elvével.

A t. miniszterelnök úr, meglehet, készen tartja azon vádat, hogy ezen mozgalmak nem fajultak volna el annyira, ha nem lettek volna izgatók; meglehet, hogy én reám fogja sütni az izgató bélyegét; meglehet, ezen vádat fogja ellenem emelni; – de engedjék, hogy én megdölgölvén és egészen nyugodtan kijelentsem, hogy a törvény és a tudomány terén azon irányban, melyben e kérdést illetőleg eddig küzdöttem, jövőben is fogok küzdeni. Engedjék ez alkalommal röviden arra utalnom, hogy legelső felszólalásom a parlamentben öt évvel ezelőtt az volt, hogy az iparkérdés megoldását sürgettem; engedjék becses emlékezetüket felhívnom arra, hogy valahányszor felszóllaltam, választási törvényeink hiányait, parlamentarismusunk meddőségét hangsúlyozni bátor voltam; engedjék meg, hogy az önök becses emlékezetébe hozzam, jelesen pedig az igen t. miniszterelnök úr emlékezetébe, hogy én bátor voltam itt épen most egy esztendeje agrár programot fejtegetni, s talán az igen t. miniszterelnök úr, bár annyi teendővel túlterhelt emlékezetében megmaradt, hogy engem azon nem érdemlett kitüntetésben részesített, hogy programomat pár elismerő szóval kísérte. Hangsúlyozták ezen reformokat olyanok, kiknek hangja több sikerre számíthatna, és a kiknek személye több tekintélynek örvend, és mindennek daczára ezen kérdésekben egy tapodtat sem haladtunk, s engedjék meg, hogy egész őszintén megmondjam, miért nem haladtunk? Azért, mert a zsidók nem engedték, (Mozgás jobb felől; Igaz! Úgy van! a szélső baloldalon) mert ők igen jól tudják, hogy ezen reformok korlátot szabnak az ő hatalmuknak; (Igaz! Úgy van! a szélső baloldalon) nem haladtunk tehát egy tapodtat sem,

mert a zsidósajtó taktikája, vagy jobban mondva pressiója, vagy még helyesebben mondva, terrorizmusa be tudta békózni a közvéleményt, az országgyűlés működését és talán a t. kormányét is. (Igaz! Úgy van! a szélső baloldalon. Nyugtalanság jobbfelől.)

Az igen t. miniszterelnök úr szokott nyíltságával azt mondotta, hogy ő nem tehet róla, de más esetben is hasonlóképpen cselekednék, mint a hogy jelenleg cselekedett. Én megvagyok győződve, hogy a miniszterelnök úr nem fogja megzavarni azon ő irányában való egyéni mély tiszteletemet és nem fogja tagadni, hogy a szuronyok használata és a statárium csak az utolsó és pedig igen sajnos remedium.

Én tehát bátor vagyok azon tiszteletteljes kérdést intézni: váljon szándékozik-e az uzsoratorvényen kívül oly javaslatokat is az országgyűlés elé terjeszteni, melyek a *jelen* elégedetlenségnek fő indító okait megszüntetni vagy legalább enyhíteni fogják? Bátor vagyok tiszteletteljesen kérdeni: nem szándékozik-e oly törvényjavaslatokat nyújtani be a háznak, melyek némi biztosítékul szolgálnak arra nézve, hogy ily zavarok nem fognak ismétlődni, és hogyha az ország egyik más részében za vargók tűnnének fel, ezeket rendes törvényes eszközökkel rendes mederbe vissza lehet terelni a nélkül, hogy a rendes állapotokat felfüggesztő eszközökhöz, milyen a statárium lennének kénytelenek nyúlni?

Bátor vagyok t. ház interpellációt a miniszterelnök úrhoz mint belügyminiszterhez következőkben felolvasni. (Olvassa az interpellációt)

Interpellate a t. miniszterelnök s belügyminiszter úrhoz.

Tekintve, hogy az 1868. évi november hó 5-én kelt rögtönbíró-ságot szabályozó rendelet a statáriumot az 1-ső czikkben csak azon esetben engedí, ha a rendes hatóságok nem képesek a gyakoribb rablásokat, rablógyilkolásokat és gyűjtogatásokat megakadályozni.

Tekintve, hogy ugyanazon rendelet 1. §., valamint a 2. és 3. czikk félremagyarázhatlan szavai szerint statáriumnak csak akkor van helye, ha az illető törvényhatóság a rögtönbíráskodási engedélyért folyamodik.

Tekintve, hogy a Pozsonymegye területén előforduló sajnálatra méltó zavargások megfékezésére és a rendnek rögtöni helyreállítására a rendes hatóságok tökéletesen s teljes mértékben elegendőknek nyilvánultak.

Tekintve, hogy Pozsonymegye a rögtönbíró-ságot nem kérvényezte, hogy Pozsonymegye arról, vajjon a rögtönbíró-ság szükséges-e, vagy nem, nem is lett megkérdezve, tisztelettel kérdést intézek a t. miniszterelnök úr mint belügyminiszterhez: vajjon miféle s kinek információja nyomán vélte a rögtönbíró-ságot Pozsonymegye területére elrendelendőnek, illetőleg annak kihirdetését a kir. biztos megítélésére bízandónak?

Tekintve továbbá, hogy ezen rendbontó és sajnos zavargások mélyebben gyökerező okok, jelesen hazánknak közgazdasági állapotaira s erre vonatkozó több rendbeli törvényes intézkedésekre vezethetők vissza: kérdést intézek a t. miniszter úrhoz, vajjon szándékozik-e javaslatokat a törvényhozás elé terjeszteni, melyek biztonságot nyújtanak, hogy az ily sajnós rendzavarások nem fognak ismétlődni, s a mennyiben felmerülnének, azoknak megfékezése ily rendkívüli, a rendes törvényes eljárást felfüggesztő rendszabály nélkül eszközöltethető?

Elnök: Közölni fog az interpellate a miniszterelnök úrral. Most következik Önödy Géza képviselő úr interpellációjának előterjesztése.

Ónody Géza: T. ház! A világhírűvé lett tiszta-eszlári bünörben elkövetett ügyézi visszaélésekre vonatkozólag interpellatiot szándékozom előterjeszteni a t. igazságügyminister úrhoz.

Közbeszéd tárgyát képezi és a sajtóban is többször különösen a „Függetlenség” című hírlap szeptember 28-iki számában bővebben szelölőzettevett azon hír, hogy a tiszta-eszlári bünügyben az ügyézi teendőök vezetéseével megbízott Havas Imre, pestvidéki törvényészeki ügyész, a vizsgálóbíró ellen bizonyos Karancsay nevű fogházórt rábeszélésekkel és fenyegetésekkel hamis tanúságtételre erőltetett, mely miatt ellene a nyíregyházi törvényészeknél a bünfeljelentés megtétevevett és az a bünvád megindítása végetvett a nyíregyházi királyi ügyészséghez át is tétevevett. Ezen hír mindezt ideig meg nem czáfoltatván, azon alapos feltevése enged következett, hogy az annak tárgyát képező visszaélés csakugyan megtörtént; azon esetben pedig, ha csakugyan megtörtént, a nevezett kir. ügyész a büntető törvénykönyvnek 12-ik fejezete 222. szakaszának büntethetősége alá esik. Ezen szakasz világosan rendeli: „A ki mást bünvádi ügyben hamis tanúságra rábírti törekszik, három évig terjedhető börtönnel büntetendő.” Minthogy pedig ezen jogsértés elkövetése nemcsak az említett törvényben foglalt következményeket vonja maga után, hanem tekintve azt, hogy az egy világhírű, úgyszólván az európai művelt közvéleményt érdeklő bünper tárgyában történt és ezáltal igazságszolgáltatásunkra a külföld előtt könnyen homályt vethet, nézetem, hogy az ilyen visszaélés után ezen hivatalnok továbbra az ügyézi teendőket ugyanezen bünperben semmi szín alatt nem vezetheti. (Igaz! Úgy van szélső balfelől.)

Az ügyésznek, ki hivatalát lelkiismerettel betölteni köteles, a bünvény felderítése körül lett volna kötelessége és hivatása a jogszolgáltatásnak segédkezett nyújtani, nem pedig hamis tanúságtételre erőltetéssel a vizsgálóbírótt compromittálni, ártatlanok üldözését és büntetését czélba venni.

Egyébíránt t. ház, az ilyen visszaélések a tiszta-eszlári bünperben nem önmagoktól keletkeztek. Én azokat egyes-egyedül magának Magyarország állami főügyésze, Kozma Sándor úr ott tanúsított magatartásának tulajdonítom.

Engedje meg t. ház, hogy állításomat kötelességemhez képest indokoljam. (Halljuk! Halljuk!)

Tény az, hogy midőtt az állami főügyész úr nyíregyházán megjelent, ottani magántársaságokban is, a nélkül, hogy alkalma lett volna a periratokba betekíteni, mert azok akkor a Tisza-Eszláron levő vizsgáló bírónál voltak, a börtönnben ülő sakterek és vádloott bünszövetségeseik ártatlansága mellett vitatkozott. Ezzel mintegy főügyészi méltóságával ellenkezőleg, már előre a bíróság magatartásának praejudicált. Ha tehát azon vádloottak az állami ügyész úr szerint már előre is 'ártatlanok, mi lehet természetesebb következménye az ilyen nyilatkozatnak, mint az, hogy a subalteruus királyi ügyész által is ártatlanoknak tartassanak, már csak a következetesség és a harmónia szempontjából is, ha mindjárt e czéltól a hivatalos túlbuzgótság határa a fogházórt hamis tanúskodásáig terjesztetnék is ki.

Az is tény t. ház, hogy az állami főügyész úr Nyíregyházán 4 napig történt időzése után, midőtt Tisza-Eszláron megjelent, s ott a vizs-

gálóbíróval első ízben találkozott, mindjárt ezen első találkozása alkalmával kijelentette a vizsgálóbírónak, hogy ő jövőben semminemű további elfogatásokhoz hozzá nem járul. Én azt hiszem t. ház, hogy egy ilyen nyilatkozat az állami főügyész szájából egyértelmű a vizsgálat megakasztásával, sőt egyrésztől nyílt vezénylet a bűnpalástolásnak további üzemre és mesterfogásaira, másrésztől titkos szózat a vizsgálatnak új irányba való terelésére, mely méltó visszhangját a hamis tanúskodásra való kényszerítésben találja fel. (Élénk helyeslés.)

Továbbá tény az, hogy Kozma Sándor főügyész úr Farkas Gábor eszlári bíró előtt azon nézetének adott kifejezést, hogy ő nem hiszi, mintha azon porleányt, Solymosi Esztert a zsidók ölték volna meg, és ugyanakkor állította, hogy ő tudja, hogy az egészet 5-6 úr csinálta. – Szóról-szóra idéztem a főügyész úr szavait. Ha tehát a főügyész úr már akkor tudta, hogy Solymosi Eszter meggyilkoltatásában 5-6 úr a bűnös, ellenben a sakterok és bűnrészességgel vádolt szövetségeseik ártatlanok, csodálatos, hogy az állami főügyész úr a helyett, hogy a bűnösöket megnevezte volna, hallgatásával inkább maga magát is a bűnrészesség gyanúja alá veti, (Élénk derűtség és helyeslés a szélső baloldalon.) és alkalmat nyújt önmaga ellen felidézni a büntető törvénykönyv 230. §-át, mely rendeli. . . (Halljuk í a szélső baloldalon.) Nagyon komoly dolog ez t. ház, és valóban megérdemli a figyelmet. (Halljuk! a szélső baloldalon.)

A 250. §. azt rendeli, hogy „a ki olyan tények vagy bizonyítékok tudomásával bír, melyektől ártatlanul vizsgálat alá vont egyének felmentése, – vagy ártatlanul elítélnek kiszabadulása függ, és azokat akár az illetővel vagy hozzátartozóival, akár az illető hatósággal nem tudatja, – ámbár azt magának, hozzátartozóinak, vagy más ártatlan személynek veszélyeztetése nélkül megtehetné volna, – vétséget követ el, és három évig terjedhető fogházzal büntetendő.”

Az állami főügyész úr inkább földézte önmagára e törvénynek alkalmazhatóságát, semhogy megnevezte volna a bűnösöket. Azonkívül, hogy ily állítással a főügyész úr önmagát dönti veszélybe, még azon gyanúra is jogos alapot szolgáltat, hogy a tiszta-eszlári bűnperben célbavett hamis tanúzásra talán épen ezen 5-6 úr ellen volna szükség.

Végül t. ház, szintén mint tény el nem mulaszthatom felemlíteni, hogy a főügyész úr ugyancsak a tiszta-eszlári bíróhoz azon kérdést intézte – szóról-szóra fogom idézni, – (olvassa): „Ha az eszláriak elhiszik, hogy Solymosi Esztert a zsidók ölték meg, hogyan van, hogy Tisza-Eszláron minden zsidót agyon nem ütöttek?” Ez kérem izgatásnak is beillik. (Élénk derűtség és helyeslés a szélsőbalon. Halljuk! a szélső baloldalon.)

De én t. ház, azon tiszteletnél fogva, melylyel Magyarország állami főügyésze iránt viseltetem, nem akarom ezt az ő szájából izgatásnak tekinteni, hanem egyszerű kíváncsiságnak, a mire én a feleletet bátor leszek neki megadni.

Tehát Tisza-Eszláron azért nem ütik agyon a zsidókat, mert ott bevárják egész nyugodtan, hogy az állami főügyész úr és a zsidók hogyan ütik agyon a törvényt, (Úgy van! Úgy van! a szélső baloldalon.) Már magának a főügyész úrnak mindezen nyilatkozataiból kitetsző magatartása nézetem szerint elég gyúanyagot szolgáltat arra, hogy a po-

zsonyi zavargáshoz hasonló dolgok ismétlődjenek. S itt engedelmet kérek, hogy Mocsáry Lajos t. képviselő úrnak tegnapi interpellációjában előhozott egy kifejezésére némi rövid reflexiót tegyek. Ugyanis azt állította, hogy sem a mozgalmat, sem a zavargásokat szükségeseznek és czélszerűeknek nem tartja. Én valóban szerfelett csodálkozom azon, hogy a t. képviselő úr, ki oly sok év óta küzd Magyarország önállósága és függetlensége érdekében, nem látja szükségesnek azon corruptio ellen a mozgalmat, mely corruptio épen a mi pártunk közjogi küzdelmét meddővé teszi.

S z a l a y Imre (közbeszól) Hiszen őse szereti a zsidókat. (Hoszszantartó élénk derűltség.)

Ónody Géza: Hegedüs Sándor t. képviselő úrnak mai napon előterjesztett interpellációjából egy fényes arany igazságot tanultam meg, t. i., hogy a tudomány szabadon mozog és mozogni fog. Mindannak daczára is, hogy a tudomány szabadon mozog és mozogni fog, valóban igen érdekesnek tartanám, hogyha Magyarország főügyésze, Kozma Sándor úr az igazságügyminister úrnak felvilágosítást nyújtana, hogy ő magas állásában az igazságszeretnek miféle nyomós aranyérvei következtében érzi magát indíttatva efféle nyilatkozatokkal az állami főhatalom és a polgári társadalom benne helyezett bizalmának továbbra is megfelelni? – A főügyész úrnak meggondolatlanul és tapintatlanul kiejtett nyilatkozatai nemcsak törvénytiszteletlenséget tanúsítanak, hanem mint kifejtettem, egyúttal a megsértett jog védelme helyett épen a megsértett jog védelmével ellentétes visszaélésekre alkalmul szolgáltak és visszhangra találtak az ügyészi teendők vezetésével megbízott királyi ügyésznél. Az illető ügyész úr nem mint azt a közvádloi feladatnak megfelelő kötelességérzet magával hozta volna, a sértett jogrend védelmére kelt, hanem hivatásával visszaélve, a bíróságot compromittálta, a büntető törvényekbe ütköző utón és módon hamis bizonyítékok beszerzésére tett kísérlettel.

Mindezeknél fogva tekintettel arra, hogy e jogsértések az igazságszolgáltatás terén valóságos garázdálkodásokat képeznek, tekintettel

Elnök: Kérem a képviselő urat, e kifejezést a parlamentben nem szokták használni. (Mozgás balfelől, helyeslés jobbfelől.)

Ónody Géza: Tekintettel, hogy a hivatalos hatalom czége alatt elkövetett visszaélés nemcsak a polgárok jogérzetét sérti, hanem az épen felszínen levő zsidókérdésben a polgárokat könnyen a tettlegességek terére ingerelheti, és végül tekintettel, hogy ily visszaélések megengedése egyértelmű volna a bírói függetlenség terrorizálásával, és ez által a műveit világ előtt nemcsak igazságszolgáltatásunk megbízhatósága discreditálnék, hanem az alkotmányban proclamait személy és jogbiztonság nagy elve is illuzóriussá válnék, mindezeknél fogva kérдем: (Olvassa.)

I n t e r p e l l a t i ó
a t. igazságügyminister úrhoz.

Van-e tudomása az igazságügyminister úrnak a „Függetlenség” című lap több számában is szellőztetett azon körülményről, hogy a tiszta-eszlári bűnperben az illetékes nyíregyházi kir. ügyészség mellőzésével, az ügyészi teendők vezetésére kiküldött Havas Imre, pestvidéki törvényszéki kir. ügyész alárendelt közeget a vizsgálóbíró ellen hamis tanúság tevésére erőltetett?

Ha van tudomása, tett-e intézkedéseket arra nézve, hogy a közvádlói tiszttel ily módon visszaélő ügyész addig is, míg az igazságszolgáltatás rendes folyamán felelősségre vonatnék, ezen bűnper ügyészi teendőinek további vezetésétől felmentessék?

Elnök: Az interpellatio közöltetni fog az igazságügyminister úrral.

Csernátoni Lajos a ház türelmetlensége s az elnök és több képviselő ismételt közbeszólásai által félbeszakított indokolás mellett intézi még a belügyministerhez következő zsidóbarát-interpellációját:

„Tekintettel azon bujtogatásokra, melyek az úgynevezett tiszta-eszlári ügygyei azonosították magokat, és tekintettel a köztudomású tényekre, melyek szerint ama bujtogatások a tiszta-eszlári ügyben elfogottaknak ügyvédei ellen is fordultak, sőt az államügyészség működésének gyanúsításával is folytonosan a népszerűlem felizgatására törnek: kérdem a t. belügyér urat, olyannak tartja-e Nyíregyházát, hogy ott a vádoltak védelmének teljes szabadsága és az igazságszolgáltatás részrehajlatlan méltósága biztosak lehetnek a bujtogatások által zaklatott szenvedélyek minden kitörésétől?”

Tisza Kálmán ministerelnök: T. képviselőház! (Halljuk!) A három interpellatio közül, mely beadatott, egyik igen t. barátomhoz az igazságügyministerhez lévén intézve, ő arra bizonyosan meg fogja adni annak idejében a választ. Arra tehát én ki nem terjeszkedem. Azonban kérem a t. ház engedélyt arra, hogy a másik két interpellációra felelhessek, annyival inkább, mert aligha lesz szerencsém a holnapi ülésben jelen lehetni, és a választ tovább halasztani magam részéről nem tartanám helyesnek. (Halljuk! Halljuk!)

Válaszom egyébiránt igen rövid lehet, mert Simonyi Iván képviselő úrnak interpellációja főbb vonásaiban ismétlése Mocsáry képviselő úr tegnapi interpellationának. A képviselő úr ugyanis először azt kérdi, hogy mi-féle és kinek információja nyomán vélte a rögtönítelő bíróságot a belügyminister Pozsony megye területére elrendelhetőnek, illetőleg annak kihirdetését a kormánybiztos tetszésére bizandónak? Én t. ház, ez irányban elmondottam nézetemet, és most ismétlem azt, hogy én azt hittem s azt tartom, és azt fogom tartani mindig, hogy midőn valamely területen oly jelek mutatkoznak, a melyekből a közbiztonság esetleges nagyobb megzavarására lehet következtetni, kötelesség az ott helyben levő hatóságot abba a helyzetbe hozni, hogy a veszély beálltakor minden néven nevezendő eszköz rendelkezésére legyen. Ez sem rendelettel, sem törvénnyel nem ellenkezik. De az, hogy kinek tanácsára, kinek felszólítására tettem azt, nézetem szerint, kérdés tárgyát nem is képezheti; mert akár önmagamtól, akár mások tanácsára tettem, a felelősség érte egyedül engem illet. Nem keresek mentséget abban, hogy talán valaki más tanácsolta, nem hiszem felelősségemet nagyobbnak, ha azt mondom, hogy saját megítélésem s elhatározásomból tettem. (Helyeslés.)

És méltóztassék megengedni, azon theoria, melyet ma ismét hallottam, hogy soha semmi viszonyok között, egy törvényhatóság kérése nélkül, vagy menjünk tovább, belenyugvása nélkül nem lehet rögtönítelő bíróságot elrendelni, hova vezetne? Hát azt hiszik önök, hogy Magyarország kormánya, bárkiből álljon az, elnézhetné azt, hogy ha történetesen egyik-másik törvényhatóság magistrátusa vagy közönsége, maga is rokonszenveztvén egy akkor talán megindított mozgalommal, nem akarná

az eszközöket annak elnyomására: elnézhetné, hogy akkor azon törvényhatóság kebelében működhessenek, kik? tudományos theoriák hirdetői? nem, gyilkosok, rablógyilkosok és gyújtogatok. (Élénk helyeslés jobb felől.) Méltóztassanak elhinni, a szabadság nagy eszméjét nem jól választott téren védik akkor, mikor kizárólag ilyenekről van szó, mint a melyekről azon statáriumi rendeletben szó volt és szó lehetett. (Helyeslés.) Én csak egyben igazítom még helyre a képviselő úrnak tegnapi nyilatkozatomra felhozott állítását, melyben azt mondta, hogy én azt nyilváníttam, hogy ha a ház szavazatával ellenem döntene, majd jöhet ide más a ki másképp fog eljárni. Ezt én nem nyilváníttam. De igenis azt mondtam és mondom, hogy én a míg itt leszek, ép oly szigorral és úgy fogok eljárni e kérdésben, mint most. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Mondtam azt is, hogy ha a ház ellenem döntene, természetesen másnak fogok helyt adni; de azt, hogy más másképp fog eljárni, nem mondtam és nem is tehetem fel. Mert nem hiszek Magyarországon oly kormányt, mely meg bírná engedni, hogy egyesek által félrevezetett tömegek az ország akármelyik részének lakói vagyon és személybiztonságát veszélyeztessék és az országnak magának évtizedek hosszú során át és nehéz időkben megtartott jó hírnevét megbélyegezzék. (Élénk helyeslés.) És különösnek tartom, – hogy egy percze én is a zsidóügyet karoljam fel, – hogy épen azon oldalról, én is ismétlem, hogy távolról sem azonosítom azon t. párt minden tagjait ezen nézettel, de épen azon oldalról halljuk ezen támadásokat, halljuk az egész fajt és felekezetet gyanúsító nyilatkozatokat, mely oldal másfelől – mint az melleleg ma is történt, – Magyarország függetlenségének, önállóságának, az 1848|49-iki eszmék zászlóvivőjéül szerepel.

Uraim! egy lélegzet alatt szabadelvűnek, szabadságszeretőnek lenni és ugyanazon egy lélegzet alatt egy az országban levő fajt, vagy felekezetet vogelfrei-nak deklarálni, ez együtt meg nem fér. (Helyeslés jobb felől. Nagy mozgás és zaj a szélsőbaloldalon.) Én tehát t. ház! a statáriumra vonatkozólag nem ismétlem azt, a mit tegnap mondtam, s ez alkalommal semmi mást, sem egyebet nem fogok mondani, nem is mondhatok, megmondtam a dolgot úgy, a mint volt, tegnap.

Azt is kérdezi a képviselő úr második kérdésében, hogy tekintve továbbá, hogy ezen rendbontó és sajnos zavargások mélyebben meggyökerezett okokra, jelesen hazánk közigazdasági állapotaira és erre vonatkozó több rendbeli intézkedésekre vezethetők vissza, kérdést intéz a miniszerelnökhöz: váljon szándékozik-e oly javaslatokat a törvényhozás elé terjeszteni, melyek biztosítékot nyújtanak, hogy ily sajnos rendzavarások nem fognak ismétlődni, és a mennyiben fölmerülének, azoknak megfékezése ily rendkívüli, a rendes, törvényes eljárást felfüggesztő rendszabályok nélkül eszközölhető lesz?

Hát t. ház, hogy a képviselő úr miket ért azon törvényjavaslatok alatt, azt természetesen nem tudom; ismerem az agrár kérdés iránt némely nézeteit, melyeknek legnagyobb részében, ha jól emlékszem, nem osztotam és nem osztozom. Azon irányban tehát törvényjavaslatokat nem ígérhetek. De hogy igyekeztünk, a mennyire törvényhozásilag lehetséges e bajokkal szemben is intézkedni, mutatja épen az, hogy ugyanazon javaslatokat, melyeket a képviselő úr, mint monda, már évek óta sürgett, mint legközelebb tárgyalandókat volt szerencsém jelezni, megem-

litvén az uzsora-, a házassági (Értsd: z s i d ó házassági, a miből nem kérünk. – Szerk.) törvényt és ipartörvényt. (Igaz! Úgy van! jobbfelől.) Ezek azon javaslatok, melyek egyrészt a közgazdasági, másrészt pedig a szociális téren odahatnak, és vannak hivatva odahatni, hogy ily események többé elő ne fordulhassanak. (Igaz! Úgy van! jobbfelől. Ellenmondások a szélsőbalon.)

V e r h o v a y Gyula (közbeszól.): Hiszen ez is zsidókérdés!

T i s z a K á l m á n miniszterelnök: A t. képviselő urak tetszenek maguknak abban, hogy minduntalan belekiáltják egyik másik állításba, hogy ez is zsidókérdés. (Zaj. Halljuk!) De hát uraim, nem lehet Magyarországon ez időszerűt törvényt hozni, mely ne vonatkozzék ugyanegy időben keresztény kérdésre és zsidókérdésre is; (Igaz! Úgy van! jobbfelől.) mert vannak ez országnak egyformán keresztény és zsidó lakói, következésképpen minden törvényhozási ügy keresztény és zsidó ügy is. (Igaz! Úgy van! jobbfelől. Nyugtalanság a szélsőbalon.)

Azonban t. ház, a mi azt illeti, hogy ilyen esetek ismétlődése ellen szándékozom-e törvényt alkotni, megmondom őszintén: addig, a míg azon hitben élek, hogy a ma meglevő törvényes módokkal – mert rendkívüli bár, de törvényes mód a statárium is, – eleget tehetek köteleességemnek, nem szándékozom; de biztosíthatom a t. képviselő urat, hogy a mi remélem, nem fog bekövetkezni, – ha azon szomorú meggyőződésre jönnék, hogy ezen törvényekkel nem felelhetek a személy és vagyron biztonságról, akkor igenis fogok törvényt proponálni és fogok gondoskodni arról, hogy abban azután a szükséges eszközök nekem, ha nem nekem, másnak – megadassanak. De én kívánom, és remélem a t. képviselő úr velem együtt kívánja, hogy erre szükség ne legyen.

Ha hatni akar arra, hogy a zavarok meg ne történjenek, méltóztassék egy kissé meggondolni: vannak bizonyos dolgok, melyeket – meglehet, sőt hiszem, ez esetben azon szándék nélkül, hogy ilyen eredményekre vezessenek, – hirdetnek mindennap egyes emberek; de azután ezen eljárás idézi mégis elő azon mozgalmat, a melyet önmagok is elítélnek. És méltóztassa figyelmére a t. ház, hogy igenis első perczen ez zsidóügy; de méltóztassék meghinni, ha ez első lépést e mozgalom megtette, jön utánna a másik lépés, a mely azután a vagyontalanok ügye a vagyonosak ellen, a mely többé azután nem zsidóügy. (Élénk helyeslés jobbfelől. Mozgás a szélső balon.)

A t. képviselő úr felhozta beszédében, hogy készen van reá, hogy őt izgatással fogom vádolni. Nem fogom. De bocsásson meg, ha valaki folytonosan azt mondja, a mit a t. képviselő úr ma itt is mondott, hogy minden bajainknak oka a földbirtokviszonyok rősz rendezettsége; ő ezt évek óta sürgeti, ha ez így marad, el kell pusztulni a magyar fajnak, de ezt nem lehet megcsinálni, mert a zsidók ellenzik, ha ezt mindennap beszéli, azon kisebb vagy nagyobb földbirtokosoknak, kiknek bajai vannak; ha azt nap-nap után magyarázza valaki, kivált azon népnek, a mely a' miveltség alantibb fokán áll, hogy ezen csak úgy kell segíteni, de a zsidók miatt nem lehet: hogy ez izgatás volna, azt nem mondom, de hogy eredményében izgatásra vezet, azt mindenki el fogja ismerni. (Helyeslés jobbfelől.)

T. házi Ismétlem tehát, hogy Simonyi képviselő úrnak egyéb választ, mint amit adtam, nem adhatok, majd kérni fogom, hogy méltóztassék ezt tudomásul venni. (Helyeslés.)

Most röviden Csernátony képviselő úr kérdésére válaszlok:

Én t. képviselő ház erre természetesen igazságszolgáltatási szempontból nem válaszolhatok. Az igazságszolgáltatás érdekei mit követelnek, az nem tartozik hatáskörömbé, annak megvan törvényben meghatározott fóruma. De nyilatkozhatom igen is mint belügyminister. (Halljuk!)

Erre csak azt mondhatom, hogy a Tisza Eszlár vidékén levő népnek eléggé el nem ismerhető, amint szoktuk mondani: az ő jobbajn túlmenő jó lelkülete és belátása még eddig semmi okot nem ad arra, hogy ez iránt kétségben legyünk. De merem állítani azt is, hogy akár fog ez tetszeni akár nem, ha az igazságszolgáltatás érdeke azt fogja kívánni, hogy az eljárás ott fejeztessék be, s ha sikerülne is a nép hangulatát olyanná tenni, mely az eljárás szabadságát veszélyeztethetné: lesz gondom rá, hogy ez ne sikerüljön; mert van még hatalom, a mely minden ilyen törekvést meggátolhat. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

Elnök: T. ház! A minister elnök úr két interpellation választott: egyik Simonyi Iván, másik a Csernátony képviselő uré: a gyakorlat eddig mindig az volt, hogy az illető képviselő uraknak, ha kívánták, joguk volt a határozat kimondása előtt szólani.

Simonyi Iván: T. képviselőház! Keni kívántam volna válaszzal elni, ha a t. ministerelnök úr egy pár nehéz vádat nem emelt volna ellenem és elvtársaim ellen, a melyeket ha hallgatással mellőznék, a vádaknak igazat látszanám.

Pozsonnyal határos, sok tekintetben a lakosságot illetőleg, legalább a zsidókérdésre nézve hasonló viszonyokban van Mosonymegye. Ott két ezerén túl megy azok száma, kik az uzsorától kifosztva Amerikába vándoroltak. Ezért t. ház nem tartotta senki érdemesnek akár egy akár két biztost vagy statáriumot kirendelni; hanem mert Pozsonyban sajnos zavargások történtek, melyekben emberélet istennek hála nem veszett el, a megyét két biztossal és statáriummal szerencséltették meg.

Ha valami t. uraim, ezen körülmény mutatja, hogy itt az ideje, hogy ezen hatalom ellen, mely az országban uralkodik a parlament formáinak közepette és a parlament felett, hogy ezen hatalom ellen sikra szálljunk.

A t. ministerelnök úr ismételve mondta, hogy sajnálja, miszerint ezen padok soraiból a vallás- és fajgyűlölet lángja szittatik.

T. ház! Nem tartozom azok közé, a kik szégyenlik bevallani programjukat, még is ezen – bocsánatot kérek – vádak ellen kötelességgem hangosan tiltakozni; mi reagálunk a zsidó uralom ellen, mi reagálunk azok ellen, a kik az ország pénzüzeteteit kezükben tartják, azok ellen, a kik monopolizálják a vasúti összeköttetési hálózatokat és a kik oly döntő faktorok a consumtio és munka felett. Mi reagálunk azok ellen, kik a sajtót befolyásuk alatt tartják, még a hivatalost is, és a kiknek befolyásuk alatt áll magának a háznak legnagyobb része, sőt maga a t. kormány is. (Élénk derűtség jobbfelől. Úgy van! a szélső baloldalon.) Én t. ház nem tartozom azok közé, a kik azt hinnék, hogy ha a zsidót agyonütjük vagy Palaestinába küldjük, akkor mind e bajnak vége lesz. De én azt kívánom, hogy a nem-zsidók is consolidálódjanak, kívánom a suum cuique-t, kívánom hogy a földbirtokos és a földműves osztály megtarthassa ősi birtokát, hogy az iparos megkereshesse kenyérét. Így

és ez által akarom én a zsidókérdést megoldani. Tény az, hogy azok ellen, kik itt lehetlenné teszik és tették 14 év óta a kérdés megoldását, ezek ellen küzdök. Én nem faj vagy vallásyűlölet folytán küzdök a jogegyenlőség és a vallásszabadság nevében, küzdök a valódi egyenlőség és szabadságért, az egyik osztálynak terrorismusa ellen. Még csak egyet kívánok megjegyezni. A t. miniszerelnök úr azt mondta, hogy a zsidók után következni fognak a vagyonosok, hogy következni fog a socialismus kérdése. Hát t. ház, Németország még nem a politikai desperádok hazája, hanem hazája az igen türelmes népnek. Hát ennek a Németországnak kormánya miért nem lát a zsidókérdésben sociális veszélyt? Sociális veszélyek fenyegetnek? Igenis fenforog, be fog következni a sociális veszély! Hogyha egyszer az iparos a szegény munkás sorsára süllyed, hogyha a földmivelő proletárrá válik, hogyha a corruptio folytonosan terjed és a társadalom megmételtyeztetik és consolidálására kilátás nincs. Be fog következni a sociális veszély, főleg ha a népnek nincs szellentyűje, nincs fóruma, hol panaszait alkalmazza. Akkor előttünk fog állani a socialismus veszélye, és akkor a felelősséget azokra háritom, a kik ezen kérdésnek törvényes megoldását akadályozzák.

Miután még a t. miniszerelnök úr nem figyelmeztet arra, hogy a törvénynek betűje nem engedi meg azt, hogy a megye kívánsága vagy beleegyezése nélkül alkalmaztathassék statárium; miután a t. miniszerelnök úr nem is reflektált arra, hogy a kihágások, amint maga nevezte, elegendő okot adtak volna a rögtönítélő bíróság elrendelésére; miután ez veszélyes praecedens tartalmazna, mert lehet, hogy egy pár bérencz suhancz felbérelhető egypár ablaknak beverésére és egy boltnak feltörésére, hogy aztán hazánk többi vidékeire is statárium alkalmaztassák. Hátha más zajongóbb megyékben, a hol kevesebb a vagyonzabiztonság, mint Pozsonyban, hasonló zavargások törnek ki, bátor vagyok a t. miniszerelnök úrtól kérdezni, hogy vajjon hány ilyen statáriális charta biancát fog készen tartani és az alispánokhoz elküldeni? Uraim, egy lépés az ilyen eljárást öl mint a t. miniszerelnök úr nyíltan ki is mondta, provisorium az alkotmány felfüggesztésére. Önökre bízom: arra felelni, hogy kiért és miért „hinc illae lachrymae”?!

Én igen jól ismerem t. ház az ország hangulatát és talán némileg ezen t. ház tagjait is. Én tudom, hogy Önök szívükben nagy többségben igazat adnak nekem. (Élénk ellenmondás és mozgás a jobb oldalon.) Én tudom t. ház, hogy nagyon is gyöngé az én szavam, csekély az én tekintélyem, hogy Önöket arra bírjam, hogy beszédem folytán a választ tudomásul ne vegyék. Bátor vagyok részemről azt hangsúlyozni, hogy legalább részünkről e tekintetben bizalmi kérdést nem csinálnánk. Napirendre tűzethetik e kérdés, és alkalmuk lesz bizalmukat a miniszerelnök úr irányában kimutatni. (Zaj a jobb oldalon.) Mikor folytonosan minden alkalommal még ily akadémius tárgyalásnál is felvetjük a bizalmi kérdést, csupa strategizálással, csupa taktikázással agyon strategizálják, agyon taktikázzák ezt a szegény országot. Engedjék azon szerény kérést intéznem, hogy kövessék most az egyszer – fentartva későbbre a bizalmi kérdést – szívük sugallatát, (Élénk mozgás a jobboldalon.) és velem együtt ne vegyék tudomásul a miniszerelnök úr választát.

Tiszta Kálmán, miniszerelnök: T. képviselőház! (Halljuk!) Nem kívánok a szólás jogával élni, csak annyit legyen szabad megjegyeznem,

hogy nem tartom helyesnek, nemcsak azt mondom, hogy nem indokolt, de nem tartom helyesnek azon felfogást, mintha a ház egyik vagy másik oldalán ülők nem szívők sugallatát követnék szavazatukban. (Helyeslés jobb felől.) Ilyen vádakkal egymás ellen élni nem lehet helyes eljárás. Kérem pedig válaszm tudomásul vételét, nem mint bizalmi kérdést, de oly értelemben, hogy az általam elmondottakat, hitem szerint, bármely kormány legalább is ily mérvben követni fogná. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

Elnök: Kérem a t. házat, méltóztatik-e a miniszterelnök úrnak mint belügyminiszternek Simonyi Iván képviselő úr interpellációjára adott választ tudomásul venni, igen vagy nem? (Felkiáltások: Igen! Nem!)

Kérem azon képviselő urakat, a kik a választ tudomásul veszik, méltóztassanak felállani. (Megtörténik.) A ház többsége tudomásul vette a választ.

Elnök: Kérem a t. házat, méltóztatik-e miniszterelnök úrnak mint belügyminiszternek Csernátorny képviselő úr interpellációjára adott választ tudomásul venni, igen vagy nem? (Tudomásul vesszük!) Azt hiszem kijelenthetem, hogy a válasz tudomásul vétetik.

Igazságügyminiszter úr kíván szólni.

P a u l e r T i v a d a r igazságügyminiszter: T. képviselőház! Ónódy képviselő úr hozzám kérdést intézett. Az egyik az, hogy van-e tudomásom arról, hogy a tiszta-eszlári ügyben akir. főügyész által kiküldött kir. ügyész arról vádoltatik, hogy Karancsaj József börtönört hamis tanúzásra indítani igyekezett, törekedett volna? Én másodsor, ha ez így van, hogy én ezen kir. ügyészt a tiszta-eszlári ügynek további vezetésével megbízhatónak tartom-e? A t. képviselő úrnak ezen két kérdésre röviden válaszolok.

Tudomásom van hivatalos jelentésekből arról, hogy a tiszta-eszlári ügynek tárgyalására a kir. főügyész által kiküldött kir. ügyész azzal vádoltatik, hogy Karancsaj József börtönört tanúzásra, ellenkezőleg azon állításaival, melyeket ő a vizsgálóbíró előtt tett, indítani törekedett.

Van erről tudomásom, hogy ezzel vádoltatik, van arról tudomásom, hogy ezen ügy annak rendje szerint a kir. főügyésznek a szükséges további intézkedések végett kiadatott. Épen ezen törvényes intézkedések lefolyásától függ mindaz ami aztán még teendő; és amit én szükségesnek és czélszerűnek fogok aztán tartani, a mennyiben az hatáskörömhöz tartozik, azt tenni el nem mulasztandom. Előbb azonban, mint a dolog törvényszerű lefolyása be nem fejeztetett, én a vádról ítéletet mondani egyáltalán feljogosítva és hivatva nem érzem magamat. (Általános helyeslés.)

Kérem a t. házat, méltóztassék válaszat tudomásul venni.

Elnök: Méltóztatik a t. ház az igazságügyminiszter úr válaszat tudomásul venni? (Igen!) Azt tartom, a ház tudomásul veszi a választ.

Két nyilatkozat.

E füzetek szerkesztője a „Függetlenség” f. hó 5-ki s illetőleg 8-ki számaiban a következő két nyilatkozatot tette közzé:

N y i l a t k o z a t .

A „Pester Lloyd” mai száma megemlékezve Rohrer Viktor vas megyei németújvári kerületi képviselőnek, az országgyűlés első ülészsaka alatt a képviselőházban kifejtett s hazaszerte ismert működése fölött nemrég választói elé terjesztett beszámolójáról, elmondja, hogy „Rohrer kép-

viselő a vas megyei németújvári kerületet képviseli, a mely kerület I st ó e z y k e r ü l e t é h e z , a r u m i k e r ü l e t h e z l e g k ö z e l e b b f e k s z i k .”

Közli azután a „Lloyd” Rohrernak a zsidókérdés tárgyában tett enuncziációját, a mely szerinte a megjelent számos zsidó és n e m - z s i d ó választók részéről élénk tetszésre talált.

Rohrer a „Pester Lloyd” közleménye szerint beszélt „az úgynevezett zsidókérdésről, helyesebben mondva, zsidóhecczről”, (a mi ezen képviselő úr eszejárása szerint persze egy és ugyanazon dolog lenne,) a mely „utálatraméltó eszme néhány betegen gondolkodó állhatatlan individuumnak az agyvelejében gyökeret vert”; s másutt ismét azt mondja Rohrer úr, hogy „még képviselők is vannak, a kik szent hivatásukhoz hűtlennekké léve, az ország törvényhozásából akarják ama mozgalmat előidézni.”

Hát én ezen provokációra részemről kijelentem, miszerint az, hogy mi légyen Rohrer Viktor képviselő úrnak a nézete valamely közkérdés fölött, s legyen ez akár a zsidókérdés, reám nézve, de úgy hiszem a nagy közönségre nézve is felettébb közönyös dolog. De felettébb közönyös dolog az én választókerületemre nézve is, a mely nem is l e g k ö z e l e b b – mint a „Pester Lloyd” piffikus ábrázattal megjegyzi, – hanem 5-6 mértföldnyire esik Rohrer úr kerületétől, a kinek választói előtt elmondott n é m e t mondokáját, az én rumi kerületem választói már csak azért sem értenék meg, mert a rumi kerület választói (a zsidók kivételével) egytől-egyig tősgyökeres m a g y a r o k .

Hogy Rohrer urat mi indította ezen ellenem intézett provokációra, azt Rohrer úr tudja. L e g j o b b a n tudja ezt azonban Rohrer Viktor képviselő úrnak exczellenciás nagybácsija, Szabó Miklós budapesti királyi ítélő táblai elnök úr.

Csakhogy a most már ekszelenciás Szabó Miklós királyi táblai elnök úr egy dolgot felejtett ki számításából, s ez az, hogy ma már nem a hajdani „ b a l t a v á r i i d ő k ” járnak.

Budapest, október 4.

Istóczy Győző.

B u d a p e s t , o k t . 7 .

Rohrer Viktor úrnak a „Függetlenség” mai számában közzétett rövid válaszára, a melynek diplomáciai összetákolására a családi haditanácsnak két napra volt szüksége, – én is röviden válaszolok.

Hogy miként szokott Rohrer úrnak egynémelyhez idő szerint hatalmas hozzátartozója részéről a p e r m o p s z s a p e r t r i p s z dolgozás végbemenni, a fölött tán már a közel jövőben lesz alkalmam, s ha a szükség úgy hozza magival, fogok is bővebben nyilatkozni.

Egyébiránt annak az embernek, a ki politikai ellenfeleiről, sőt képviselőtársairól úgy nyilatkozik, hogy ezen „beteges gondolkozású, állhatatlan individuumok agyvelejében egy utálatraméltó eszme (t i . a z s i d ó k é r d é s) vert gyökeret”, s hogy az ily képviselők „szent hivatásukhoz hűtlennekké lettek”: mondom, annak az embernek nem való a szájába másokat arra oktatni akarni, hogy mi az a „mások véleménye iránt való ildomos tisztelet.” S felülrá még ugyanaz az ember hiába bízza egy, – némely hozzátartozói s ezek csatlósai által z s i d ó érdeken s ezzel egyúttal saját-szerű módon c s a l á d i érdeken is réges-régóta húzgált, s legújabbán a változatosság kedvéért ő általa megtámadott képviselőnek az eljárását „teljes lelki nyugodtsággal a józan gondolkozóknak ítéletére.”

Istóczy Győző.

Hangok a vidékről.

– Nyílt levelek a szerkesztőhöz. –

Szatmármegye.

Tisztelt képviselő úr! – Örömmel szemlélem, hogy a zsidóellenes mozgalom hazánkban oly gyorsan terjed; bizonyítéka ez a nemzet életrealóságának, midőn csak egy ébresztő szózatra van szüksége, hogy közönyéből, hamvaiból Phönixként új életre keljen. – De még nagyobb lelki öröömre szolgál a nép példás magaviselete, midőn daczára, hogy mindent tud, lát és hall, legszebb rendben a törvényes korlátok közt marad; ennek rövid magyarázata, hogy feltétlen bizalommal viseltetnek a nép érdekeit képviselő férfiakhoz.

A drezdai congresszuson létrejött manifestumnak minden egyes betűje tiszta igazság, mert a XIX-ik század csak úgy nevezhető a haladás századának, ha a zsidószellem babonás tévelygéseivel véglegesen kiszoríttatik, s ez korunk legnagyobb vívmánya leend.

A képviselőház jelen ülészaka talán hivatva lesz megoldani a zsidókérdést; de csak úgy lehetne teljes győzelemre számítani, ha sok oly lelkes honfi találkozna ott mint képviselő úr, úgyszinte Ónody és Simonyi képviselő urak; csüggedetlen kitartással utat törni kétségkívül nehéz feladat, a kezdett pályán már könnyítve lesz az utókornak a haladása.

Király-Darócson.

Körrey Etelka.

Szatmárvidék.

(A közlemény vége.)

Július hó 5-kén Szatmáron voltam országos vásáron, s a vásártéren szemtanuja voltam többek között magam is, midőn egy zsidó suhancz az edényesek áruai közt kullogva, egyik edényárustól a fazékba helyezett pénzt elkörmölte s azzal futásnak eredt. A vásári közönségnek azonban sikerült az edényes kiáltására a tolvaj suhanczot elfogni, ki tettét nem tagadhatván, zsebébe nyúlt, s onnan 60 krt kivéve azt az edényesnek odaadta. De az edényes a 60 krral nem akart megelégedni, kijelentette, hogy a fazékban több pénz is volt, s követelte a zsidótól, hogy a többi is adja neki vissza. A fiú belé is nyúlt zsebébe s kivett onnan egy pár forintost... midőn egyszerre az ártatlanok felett örködő isteni gondviselés képében hirtelen – tanquam Deus ex machina ott terem a tömeg között R. ... d nevű hírhedt izraelita, s a suhanczot – mielőtt az a többi pénzt a meglöpött edényesnek visszaadta volna, – karjánál fogva megragadván, a meglepett tömeg közül kilódította, ki aztán a jó alkalmat használva, a tett színhelyéről szerencsésen elinalt.

Ekkor Szatmármegye legtekintélyesebb földbirtokosainak egyike, ki távolabbról szemmel tartotta a jelenetet, kinek nevét azonban e helyütt kénytelen vagyok elhallgatni, R-d „úr” elé állva, kérdőre vonta őt: hogy merte a tolvajnak pártját fogni? hogy merte a káros kielégítésében meggátolni, s főképen a tolvajt – a helyett, hogy inkább a hatóság kezébe szolgáltatva volna, – szabadon bocsátani, hogy merte a hatóságot megakadályozni abban, hogy a valószínűleg másoknál is elkövetett hasonnemű tolvajlásokat kiderítse? – s azt kérdezte tőle: váljon hajlandó lesz-e már most a káros követelését a megszöktetett tolvaj helyett megfizetni?

Ekkor történt azon módfelett nevetséges eset, hogy R-d „úr” – tiltakozva ezen „illetéktelen” beavatkozás ellen, – azt kérdezte gőgös orrhangon, de ékes szemita jargonnal Szatmármegeye egyik legelőkelőbb, a legszélesebb körben ismert s köztiszteletben álló földbirtokosától: „Mit akharja thülem az ór, thodja az ór khi vadjokh én?”

Ily kérdésre az illető földbirtokos nem volt elkészülve, elmosolyogta magát, s csak annyit felelt rá, hogy mint „ember”-nek nem kíváncsi nevére, de mint tolvaj-patronusnak mégis szeretné tudni a nevét, – aztán egy megvető tekintetet vetvén R-d úr külső mivoltára, szótlanul eltávozott.

Ez esetről tény, hogy a zsidó suhancz lopott, de hiszen kereszténytől lopott, s ezt nem tiltja, sőt tényleg megengedi a talmud; tény, hogy egy „thekintélyes hazaphi” pártját fogta a tolvaj zsidó suhancznak; de hiszen a nyomorult csak vallási „szent” könyveik utasítását követte; midőn tehát kérdőre vonták, ártatlanul volt üldözésnek kitéve, már pedig minden becsületes zsidó (?) köteles pártját fogni veszedelembé került csordabeli társának, s kötelessége őt a veszélyből minden áron kiszabadítani, nehogy a talmuddal homlokegyenest ellenkező álmí törvények ítéletet mondjanak Izrael ártatlan fia felett, aki semmivel sem vétkezett nagyobb, mint hogy követte a magyar kormány engedelméből szabadon árult és nyilvánosan tanított talmud vallás-erkölcsi tanításait; s ha egy „illetéktelen” beavatkozó goj az ily jólelkű szabadítót emberbaráti működéséért még kérdőre vonni merészli, nem joggal kérdezheti-e tőle a jólelkű szabadító, hogy: „Nú, mit akharja thülem az ór, thodja az ór, khi vadjokh én?”

Uraim! ez a helyzet valóban nagyon nevetséges, – de ... de . . . tarthatatlan is!

Vasgyúró.

Tolnamegyéből.

Több évtizeddel ezelőtt létezett ugyan uzsora-törvény, de ez a keresztényekre nézve egyáltalában felesleges volt már azért is, mert a pénzkereslet nem volt' oly általános mint ma, és ha egyik keresztény a másíknak – kötelezvény nélkül, csupán csak kézcsapásra és becsületszóra – kölcsönzött egy pár forintot, egyiknek sem jutott soha eszébe a törvényes kamatnál többet követelni, vagy pláne csalni.

Nagyobb kölcsönzött összegeknél, melyeket akkoriban is csak a zsidónál lehetett kapni, már szintén létezett uzsora, de csak titkon.

Bekövetkezett aztán a zsidók arany korszaka, t. i. az az idő, mikor kiki vehetett kamatot, amennyit csak kaphatott; – e szabadalommal lépést tartottak az országra mért elemi csapások, és általános lett a szükség és pénzkereslet; – ezen időben a lelketlen uzsorások dicsekedtek azzal, hogy ennek vagy annak 120-140% kamatra kölcsönöztek pénzt, sőt azt bíróilag be is tábláztatták.

Tehát az az átkozott, vakon született egy pár év tette a zsidókat gazdagokká, a földbirtokosokat s általában az egész alsóbb osztályt koldusokká.

Későn bár, de ismét kellett azután újabb uzsoratörvényt alkotni, – de nincsen nagy köszönet benne, mert a váltók ki vannak véve, az

uzsorának tágas tér maradt, a többi között csak egy esetet akarok elmondani.

Egy Baum Ferencz nevű ember múlt évben szeptember hóban egy tölgyfa-hajót bérelt, hogy azon részint saját vett borait, részint pedig több társakkal összeállva, azok borait is Bácskába eladás végett elszállítsa. – A hajó megvolt már rakva, de útiköltségre is volt szükség, a nélkül útnak indulni nem lehet; – ment tehát minden ismerőséhez, de nem kaphatott pénzt. Végre valami F. D. nevű ismeretes lelketlen zsidó uzsoráshoz került és kért tőle 200 frtot, de csak egy óra, míg borát eladja; – a zsidó adott is neki, de oly feltétel alatt, hogy neje és ő egy 250 írtól kiállított váltót írjanak alá. – Hiszen ez mégis borzasztó sok kamat, egy óra 50 frt választott szegény; de mit volt tenni: vagy a bort a hajóból kirakni és hazaszállítani, vagy a váltót aláírni, tehát utóbbira határozta el magát; – a zsidó pedig, mikor a pénzt leolvasta, figyelmeztette B. Ferenczet, hogy a pénzt pontosan a lejáratkor fizesse ám vissza, mert különben váltóját óvatoltatni fogja.

A szegény ember hitte, hogy pontos fizető fog lenni; de borát csak 6 hét alatt tudta eladni; – a zsidó ennél fogva a váltót óvatoltatta, és még 13 frt óvatolási költséget is okozott; – tehát a szegény ember 6 hétre 200 frt után 50 frt kamatot, mi egy évre 300%-ot tesz ki – és még azon felül 13 frt költséggel együtt – tartozását lefizette, – ez tény!!

Léteznek tehát még most is oly nyúzók, daczára az uzsorát korlátozó törvénynek. – Ez a zsidó, a zsidók leggonoszabbika, legaljasabbika, vampyr módjára szívja a keresztények vérének és vagyónak; valóságos Isten ostora e vidékre.

Falu helyeken a zsidók az uzsorának más módját kezdik. – Ha valami szegény ember hozzájuk fordul 10-20 forintért, azt mondja a zsidó, „adok, ha kend ad nekem szüretkor kamat fejében 6-12 akó csemegét”, – hiszen ez 3-6 akó szinbor és ha csak 4 frtjával adná el akáját, 12-24 frtot tesz ki, tehát több mint tartozása. A zsidó jól tudván, hogy a szegény ember nem kap senkitől sem pénzt, nagy hetykén elküldi, mondván: „Ő csak barátságból ad neki pénzt, menjen máshova,” – Végre csak megköttetik az egyezség; kénytelen a szegény ember vele.

Épen úgy tesz a falusi zsidó lisztkereskedő, – ad szegény embernek lisztet aratásig, ad neki annyit, amennyit vagyonára adni lehet, a szegény ember megveszi tőle, mert élni kell. a gyermekek éheznek; – de aztán, ha az aratás megjön, a szegény ember sírva nézi, hogy a zsidó zsákja telik, ő neki anyia sem marad, miből egy kis gúnyát vehetne, meg adóját fizethetné, akkor ismét előlről kezd a zsidónál adósságot csinálni jövő aratásig.

Dolgozott szegény egész éven át, s mikor fáradságának gyümölcsét kellene élvezni, a zsidó viszi el a termést. – Szántott, vetett, szüretelt, a zsidó viszi el a bort.

Végzetlen nagy nyomor van, de különösen faluhelyeken, – ezt csak az tudja, ki köztük lakik és velük érintkezik.

Uram, szabadíts meg minket!!

Egy emberbarát.

Bars megye (Nagy-Sarló.)

Szólaljon meg általunk végre valahára Bars megye is. A hosszú hallgatás és fel nem szólalás után Ítélve, azt gondolhatta volna a világ, hogy nekünk nincsenek is zsidaink; pedig dehogy nincsenek, van biz itt is ezen gonosz fajtaból. Ezt bizonyítja a „12 röpirat”-nak július 15-ki füzeté is. a mely két eclatans és valóságban alapuló istentelen esetet közöl. Úgy látszik, hogy a tiszta-eszlári égbekiáltó büntény lassanként leoldja rólunk azon „csendes terrorizmus” békóit, a melyeket a zsidók kiszámíthatlan raffineriája és dölyfös elbizakodott szemtelensége reánk vert, s a melyhez hasonlót a keresztény ember – még ha oly hunczut lenne is, – megteremteni nem képes. Itt küldöm a „Bars megyei Hírlap” 9-ik számát. Méltóztassék a tekintetes szerkesztőségnek ebből, illetőleg „Képek a garami járásból” című cikkéből ítéletet mondani a zsidók garázdálkodásáról Bars megyében. Hogy azonban a nagy közönség ne gondolja, hogy ezen kegyetlen zsidó gazdálkodásnak egyedül csak a mi szegény de különben derék tót atyánkfiai vannak kitéve oda fent a garami járásban, – hazafüüi kötelességemnek ismertem, a tisztelt szerkesztőségnek a következő esetet további közlés végett becses tudomására hozni, a mely annál érdekesebb, mert a hivatalos jegyzőkönyv megvan és a gattettben szereplő zsidók megnevezhetek. Ugyanis van itt nálunk valami G-wald Salamon nevezetű, uzsoráskodásáról s ezzel összekötött gonoszságáról ismeretes zsidó, a ki Alsó-Pél községet már teljesen tönkre tette. E zsidó gattetteinek igazi megnevezésére, a melyek által gyorsan meggazdagodott, az összes nemzetek szótárában hiába fogunk keresni illő kifejezést. Ezen zsidó alsó-péli két Lavko testvérnek kölcsön adott 100 firtot hat hónap múlva esedékes váltóra, de ezen összeghez a fél évi kamatot azaz 35 mond harminczöt forintot o. é. hozzáíratta. a váltó tehát 135 azaz egyszáz harminczöt frtról lett kiállítva Midőn a pénzfizetés ideje közelgett, a szegény paraszt emberek összeszedtek 15 szapu búzát s azt Lévára vitték slárusítás végett azon szándékkal, hogy ennek árából a 135 firt adósságot törlesztendik. Lévára érkezvén, alighogy helyet foglaltak, ott terem előttük a szörny G-wald Salamon alakjában, s követeli a búzát. Lavko testvérek egész illemmel visszafeleltek: hogy igenis övé lesz a búza, ha annak ára iránt megalkusznak. Ezen beszéd közben a zsidó a búzával megrakott szekeket a magtár felé tereitette, s útközben a 15 szapu búza ára iránt valahogy megalkudtak. Midőn a búzának a zsákokból való kiürítésére került a sor, Lavko testvérek kezdtek számítani, s midőn már a zsákokból oly mennyiség lett kiürítve, hogy a töke vagyis 100 firt ki volt fizetve, akkor az egyik testvér elkiáltja: „No a töke már ki van fizetve, most következik a kamat.” Üritették tehát tovább a zsákokat. Midőn mindennek vége volt, megtették a felszámolást, minek folytán Lavko testvéreknek a visszafizetett töke és 70% kamat lefizetése után még 28 firt készpénzben járt volna. Ezen összeget a zsidó Lavko testvéreknek kifizetni nem akarta, úgy, hogy kénytelenek voltak ügyüket a bíróság elébe vinni, itt azonban célzt nem értek az illetékességi kérdés miatt. Midőn N.-Sarlóban a járási szolgabíróságnál jelentkeztek, ezt meghallá Jandáki János adóvégrehajtó, a ki tüzetes tudomást szerezvén az ügy állásáról, azt jegyzőkönyvileg felvette azon szándékkal, hogy azt Aranyos-Mardthra a kir. adófelügyelőséghez felterjesztendő. De neszét vették

ennek a mindig éber zsidók, s G-wald betegeskedés ürügye alatt Jandákinál meg nem jelenhetvén, megjelent helyette S-tzer Leo az ottani megyei orvos, – tehát „dakterleben”, – s minden kitelhető módon iparkodott Jandákit kapacizálni, hogy ez a jegyzőkönyvet ne terjeszse fel, mondván: „Hiszen én már leszidtam G-waldot, hogy minek tesz ilyen ostobaságokat s egyébként majd barátságosan fogjuk mi a dolgot kiegyenlíteni,” s ezzel Jandákitól távozott. Délután megjelent G-waldné s minden módon iparkodott Jandákkal megértetni, hogy a felvett jegyzőkönyvet felterjeszteni felesleges munka lenne, s békés úton óhajtván a dolgot kiegyenlíteni, a felvett jegyzőkönyvre fordított fáradság fejében 10 frtot átnyújtott Jandákinak, a ki a 10 frtot csak azon esetre tartotta elfogadhatónak, ha az átadás tanúk jelenlétében történik, mire a zsidónő ráállott. Jandáki akkor beszólítván 2 tanút, azok előtt az egész esetet elmondotta a zsidónő minden ellenvetése nélkül. A jegyzőkönyv lezárása után a zsidónőhöz fordulván, monda: „No most már haza mehet G-waldné, tudja meg, hogy a jegyzőkönyvek most már a 10 firttal megbővítve fognak menni Ar.-Maróthra; mire a Rűffkhe borzasztóan lecsüggesztett orral s telve bámulattal egy adóvégrehajtó ügyessége és becsületessége felett távozott. Hiteles kútfőből tudjuk, hogy a Lavko testvérek G-wald zsidótól a kérdéses 28 frtot már megkapták és a 135 frtról szóló váltót is, Jandáki működése folytán. A jegyzőkönyvek már az adófelügyelőségénél vannak, s hinni akarjuk, hogy e hivatal azokat kellőleg felhasználandja; első sorban is elvárjuk, hogy G-walddal mint uzorással az államkincstár javára elbánják, másod sorban pedig elvárjuk, hogy G-waldnét mint vesztegetőt, az államügyészségénél bepanaszolja s a jegyzőkönyveket ezen hivatalnak a bűnvádi kereset megindítása végett átadja. Megjegyezzük, hogy a derék becsületes Jandáki János adóvégrehajtó, kiszolgált magyar huszár, a ki még itt is megmutatta, hogy a jelenlegi szomorú idők között is, a zsidókkal mint jelen korunk legnagyobb hatalmával szemben, valóságos hős! – Éljen!!

Van itt több uzorás is, különösen egy R. nevezetű, de erről majd máskor.

Nagy-Sallai

